

**CENTRUM PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ
A HODNOCENÍ KRAJINY**

KONCEPCE OCHRANY PŘÍRODY PARDUBICKÉHO KRAJE

aktualizace

STRUČNÁ VERZE

DOPLNĚNÁ O PŘIPOMÍNKY PODANÉ VEŘEJNOSTÍ A O PŘIPOMÍNKY PODANÉ
V RÁMCI ZJIŠŤOVACÍHO ŘÍZENÍ

ZADAVATEL:	PARDUBICKÝ KRAJ KOMENSKÉHO NÁMĚSTÍ 125, PARDUBICE
PŘEDKLÁDÁ:	EKOTOXA, S.R.O. KOSMÁKOVA 28, BRNO

SRPEN 2012

Řešitelský tým:

EKOTOXA, s.r.o

Kosmákova 28, 615 00 Brno Židenice

pracoviště Opava – Otická 37, 746 01 Opava

ING. EVA BRHELOVÁ: telefon 558 900 018, e-mail:eva.brhelova@ekotoxa.cz

ING. EVA BIRGUSOVÁ

ING. TEREZA FRIEDLOVÁ

ING. VLADAN MÁCHA

Bc. SOŇA SÝKOROVÁ

PETRA GULDOVÁ

Řešitelský tým děkuje za připomínky a konzultace:

Kolektivu oddělení ochrany přírody Krajského úřadu Pardubického kraje

Kolektivu AOPK ČR, středisko Pardubice

RNDr Bohuslavu Mockovi – Muzeum Hradec Králové

OBSAH

1. Úvod.....	6
2. Cíl koncepce	7
3. Cíle ochrany přírody a krajiny v regionální politice	8
Okruh 1: Zvláště chráněná území.....	9
Okruh 2: Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů	10
Okruh 3: Lesní ekosystémy	11
Okruh 4: Zemědělství	12
Okruh 5: Vodní hospodářství	13
Okruh 6: Turistika a rekreace	14
Okruh 7: Doprava	15
Okruh 8: Ochrana nerostného bohatství.....	16
Okruh 9: Ochrana a biodiverzita krajiny.....	17
Okruh 10: Natura 2000	19
3.1. Specifikace opatření	20
Okruh 1: Zvláště chráněná území.....	20
Okruh 2: Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů	22
Okruh 3: Lesní ekosystémy	24
Okruh 4: Zemědělství	28
Okruh 5: Vodní hospodářství	33
Okruh 6: Turistika a rekreace	36
Okruh 7: Doprava	38
Okruh 8: Ochrana nerostného bohatství.....	39
Okruh 9: Ochrana a biodiverzita krajiny.....	41
Okruh 10: Natura 2000	46
4. Ekonomické vyhodnocení souboru opatření.....	49
5. Management a aktualizace KOP PK	51
6. Závěr	53
7. Příloha č.1 - Optimalizace sítě ZCHÚ v Pardubickém kraji.....	54

Seznam použitých zkratk

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
AV ČR	Akademie věd České republiky
BC	biocentrum
BK	biokoridor
BPEJ	bonitní půdně ekologická jednotka
CR	okres Chrudim
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DKM	digitální katastrální mapa
DPZ	dálkový průzkum Země
EU	Evropská unie
EVVO	environmentální výchova, vzdělávání a osvěta
GIS	geografický informační systém
GZ	genová základna
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHÚ	chráněné území
ID	invazní (rozšiřující se nepůvodní) druh
IS	informační systém
ISOP	Informační systém ochrany přírody
JTSK	jednotná trigonometrická síť katastrální
KN	Katastr nemovitostí
KPÚ	komplexní pozemkové úpravy
KOP PK	Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje
KTP	krajinotvorné programy
KÚ	Katastrální úřad
LČR	Lesy České republiky
LFA	méně příznivé oblasti
LHP	lesní hospodářský plán
LHO	lesní hospodářská osnova
LZU	lesy zvláštního určení
LO	lesní oblast
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
MZe	Ministerstvo zemědělství
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
NPR	národní přírodní rezervace
NPP	národní přírodní památka
ORP	obec s rozšířenou působností
OPRL	Oblastní plán rozvoje lesů
OSSL	orgán státní správy lesů
OP	ochrana přírody
PA	okres Pardubice
PB	produkční blok
PK	Pardubický kraj
PLO	přírodní lesní oblast
PP	přírodní památka
PR	přírodní rezervace

PUPFL	pozemky určené k plnění funkcí lesa
PRPK	Program rozvoje Pardubického kraje
PPPP	Program péče o přírodní prostředí
PPK	Program péče o krajinu
PRŘS	Program revitalizace říčních systémů
PRVK PK	Program rozvoje vodovodů a kanalizací Pardubického kraje
RPB	registr produkčních bloků
SFŽP	Státní fond životního prostředí
SAC	chráněné území dle směrnice o stanovištích v rámci soustavy NATURA 2000
SPA	ptačí oblast - chráněné území v rámci soustavy NATURA 2000
SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti
SES	systémy ekologické stability krajiny
SOP	svaz ochránců přírody
SSL	státní správa lesů
SY	okres Svitavy
TTP	trvalý travní porost
UO	okres Ústí nad Orlicí
ÚHÚL	Ústav pro hospodářskou úpravu lesů
ÚSES	územní systém ekologické stability
ÚPD	územně plánovací dokumentace
ÚTP	územně technický podklad
ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
UVR ČSOP	Ústřední výkonná rada Českého svazu ochránců přírody
VaV	Věda a výzkum
VKP	významný krajinný prvek
ZC	záchranné centrum
ZCHD	zvláště chráněný druh
ZCHÚ	zvláště chráněné území
ZÚR	Zásady územního rozvoje
ZM	Základní mapa ČR
ZP	záchranný program
ZPF	zemědělský půdní fond

1. Úvod

Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje (KOP PK) je základním strategickým dokumentem k podpoře ochrany přírodních hodnot na daném území v letech 2004 - 2014.

Zadavatelem je Krajský úřad Pardubického kraje, odbor životního prostředí a zemědělství.

Koncepce vychází ze Zadávací dokumentace na základě Státního programu ochrany přírody a krajiny ČR, přijatého usnesením vlády ČR č. 415 z roku 1998. Dále pak ze zákona č. 132/2000 Sb., který upravuje činnost a kompetence krajů v České republice. Ten ukládá orgánům kraje v samostatné působnosti zpracovávat ve spolupráci s ministerstvem životního prostředí prognózy a koncepce strategie ochrany přírody ve své územní působnosti, s výjimkou území národních parků a chráněných krajinných oblastí.

KOP PK plošně zpracovává území celého Pardubického kraje mimo území chráněných krajinných oblastí.

Koncepce byla zpracována na zadání Pardubického kraje užším týmem. Zpracovatelem je firma EKOTOXA s. r. o. Brno, spoluřešitelé AOPK ČR – středisko Pardubice a UHÚL Hradec Králové. Kromě vlastního zpracovatele a spoluřešitelů se na ní podílela řada odborníků spolu s krajskými úředníky na pravidelných řídicích výborech, krom toho byla v konceptu připomínkována ještě dalšími odborníky a veřejností mimo tyto řídicí výbory. Jsou zde zapracovány a zohledňovány existující koncepční materiály pro Pardubický kraj.

Realizace koncepce

Návrh koncepce vznikl v období úvodního roku transformace veřejné správy spojené s fungováním územních krajských samospráv. Práce na koncepci byly zahájeny v říjnu 2002, ukončeny v květnu 2004 předáním díla krajskému úřadu. Koncepce byla schválena Zastupitelstvem Pardubického kraje dne 14. 9. 2004.

Dílo je k dispozici na veřejných internetových stránkách Pardubického kraje v sekci krajský úřad - odbor životního prostředí a zemědělství,

(<http://www.pardubickykraj.cz/odbor-zivotniho-prostredi-a-zemedelstvi>).

Dokument je neustále otevřen dalším námětům a připomínkám.

Na základě připomínek a změn proběhla první aktualizace KOP PK. Větší změny byly zaznamenány v kapitole Natura 2000, byly aktualizovány tabulky a texty v analytické i návrhové části včetně ekonomického vyhodnocení souboru opatření. Byla také vypracována příloha č. 1 – Optimalizace sítě ZCHÚ v Pardubickém kraji.

Analytická část koncepce je věnována analýze zájmového území z hlediska stavu přírodního prostředí.

Obsahem je stručná územní charakteristika Pardubického kraje; popis zemědělského, lesního a vodního ekosystému, seznamy maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), památných stromů, zvláště chráněných rostlin a živočichů a jejich přirozená stanoviště; vybraná naleziště nerostů, geomorfologické a geologické jevy.

Další kapitoly se věnují soustavě Natura 2000, stavu krajiny, obecné ochraně přírody a krajiny – územnímu systému ekologické stability (ÚSES), přírodním parkům, významným krajinným prvkům (VKP), invazním druhům.

Část ochrana přírody v sektorových politikách kraje je zaměřena do oblastí zemědělství, lesnictví, územní plánování a stavební činnosti, těžba surovin, doprava, turistika

a rekreace, vodní hospodářství. Součástí je také výčet a popis krajinotvorných programů MŽP.

Celá analytická část je zakončena kapitolami věnujícími se ekologické výchově, problémům ochrany přírody a krajiny v obcích s rozšířenou působností (ORP) Pardubického kraje a systému řízení v oblasti ochrany přírody a krajiny.

Nosnou částí koncepce je především **Návrhová část** – cíle a úkoly v ochraně přírody. Hlavním cílem bylo vytvořit koncepční rámec ochrany přírody a krajiny Pardubického kraje s využitím co nejaktuálnějších informačních zdrojů, které byly k dispozici. Koncepce nezachází do podrobností, ale naznačuje směry a cíle ochrany přírodního bohatství jak v chráněných územích (mimo CHKO), tak ve volné krajině.

Návrhová část obsahuje cíle a opatření KOP PK celkem v 10 okruzích:

- Zvláště chráněná území
- Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
- Lesní ekosystémy
- Zemědělství
- Vodní hospodářství
- Turistika a rekreace
- Doprava
- Ochrana nerostného bohatství
- Ochrana a biodiverzita krajiny
- Natura 2000

V rámci opatření, navrhovaných k naplňování jednotlivých stanovených cílů, jsou uvedeny nástroje k realizaci, možné zdroje financování a rámcově termín realizace. Připojeny jsou také 2 varianty ekonomického vyhodnocení souboru opatření na realizaci koncepce (tabulky). Budou naplňovány konkrétní projekty, závislé na finančním krytí z krajského úřadu, národních zdrojů i dotačních titulů Evropské Unie.

2. Cíl koncepce

Cílem koncepce je stanovit systém pravidel a opatření pro ochranu přírody a vytváření ekologicky stabilní krajiny, při zachování biologické rozmanitosti a trvale udržitelného rozvoje Pardubického kraje.

Koncepce je určena pro:

- orgány státní a veřejné správy
- orgány samosprávy
- odbornou veřejnost
- ekologickou výchovu

Výstupem zpracované koncepce jsou také projekty v geografickém informačním systému ArcGIS 8 a ArcExplorer 2, obsahující vyříděná a zpracovaná data z analytické části a aplikaci doporučených opatření. Jedná se o koncepční materiály s přesností mapových podkladů 1:50 000 (1:25 000). Na této úrovni je postavena analytická a návrhová část, která předpokládá další doplňování digitálních dat a aktualizace informací.

NÁVRHOVÁ ČÁST

3. Cíle ochrany přírody a krajiny v regionální politice

Cíle a principy koncepce ochrany přírody Pardubického kraje vychází z cílů a principů Státního programu ochrany přírody a krajiny a z aktualizované analýzy území.

Základním principem pro tvorbu koncepce strategie ochrany přírody a krajiny je skutečnost, že zachování a obnova biodiverzity a ekologické stability krajiny je základem trvale udržitelného hospodaření v krajině a předpokladem udržení ekologicky vyváženého stavu s respektováním měnících se podmínek prostředí.

Krajské strategické dokumenty (Program rozvoje Pardubického kraje - PRPK, Zásady územního rozvoje Pardubického kraje, Koncepce zemědělské politiky a rozvoje venkova Pardubického kraje) řeší problematiku ochrany přírody jen částečně, vazby na opatření dle tohoto dokumentu jsou zařazeny v komentářích k jednotlivým okruhům. Navržené cíle ochrany přírody a krajiny v regionální politice by měly jako součást koncepce doplnit priority Pardubického kraje a aplikovat tak Státní program ochrany přírody a krajiny na regionální úroveň.

Základní **přehled cílů je zpracován do tabulek** a dále rozčleněn na jednotlivá opatření.

K tabulce jsou zde přiřazeny krátké komentáře a vazby na ostatní programové dokumenty Pardubického kraje. V aktualizované KOP PK (2012) vznikla potřeba přiřadit ještě desátý okruh – Natura 2000.

V kapitole **Specifikace opatření jsou cíle a jednotlivá opatření popsány podrobně.**

Cíle ochrany přírody jsou rozčleněny do 10 okruhů:

Okruh 1: Zvláště chráněná území

Okruh 2: Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů

Okruh 3: Lesní ekosystémy

Okruh 4: Zemědělství

Okruh 5: Vodní hospodářství

Okruh 6: Turistika a rekreace

Okruh 7: Doprava

Okruh 8: Ochrana nerostného bohatství

Okruh 9: Ochrana a biodiverzita krajiny

Okruh 10: Natura 2000

Časovost je zde rozdělena v souladu se zadáním na opatření:

- průběžná
- krátkodobá (do 2 let)
- střednědobá (do 5 let)
- dlouhodobá (do 10 let)

OKRUH 1: ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

cíl		opatření		
1.1.	Reprezentativní soustava MZCHÚ	střednědobé	1.1.1.	Vyhodnocení potenciálu přírody a krajiny a celková revize stávajících MZCHÚ
		dlouhodobé	1.1.2.	Vytvoření ucelené reprezentativní soustavy MZCHÚ
1.2.	Management MZCHÚ	průběžné	1.2.1.	Vyhodnocování systému managementu v MZCHÚ
			1.2.2.	Zajištění funkčního managementu MZCHÚ (PP, PR)

Komentář:

- 1.1. Záměr vytvoření ucelené reprezentativní soustavy ZCHÚ v rámci PK je zařazen mezi úkoly dlouhodobé zejména z důvodu zařazení evropsky významných lokalit (soustava Natura 2000 – okruh č. 10). Současně se předpokládá, že budou revidována stávající ZCHÚ a navržena ke zrušení ta, kde důvod ochrany z jakýchkoliv důvodů pominul.
- 1.2. Potřebu trvalého zajištění funkčního managementu MZCHÚ považujeme za velmi důležitý úkol.

V Programu rozvoje Pardubického kraje (PRPK, aktualizován 2011) - je problematika zvláště chráněných území řešena v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitě C.5.3 Ochrana významných přírodních lokalit a ploch.

OKRUH 2: ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ

cíl		opatření		
2.1.	Záchranná centra a záchranné programy	průběžné	2.1.1.	Podpora aktivní druhové ochrany a konkrétních záchranných programů
			2.1.2.	Zabezpečování účinného fungování záchranných center a podpora jejich činnosti
2.2.	Vyhlašování památných stromů	průběžné	2.2.1.	Koordinace při vyhlašování památných stromů v rámci kraje
2.3.	Zvláštní ochrana druhů	průběžné	2.3.1.	Shromažďování údajů a jejich doplňování do aktuální databáze výskytu zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin

Komentář:

- 2.1. Fungování sítě záchranných center a podpora konkrétních záchranných programů ohrožených druhů živočichů a rostlin na celostátní i regionální úrovni jsou cesty aktivní druhové ochrany živočichů.
- 2.2. Zajistit ze strany Pardubického kraje koordinaci ve vyhlašování památných stromů v podobě metodického vedení.
- 2.3. Ochrana druhů musí vycházet ze znalosti jejich výskytu. Na tomto základě je třeba podporovat ochranu přirozeného prostředí ohrožených druhů. Databázi výskytu zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin vede AOPK ČR v Nálezové databázi ochrany přírody.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů řešena nepřímo v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitách C.5.1 Omezování možných negativních dopadů lidské činnosti do přírodního prostředí a C.5.2 Zvyšování ekologického povědomí a odpovědnosti obyvatel ve vztahu k prostředí jako celku.

OKRUH 3: LESNÍ EKOSYSTÉMY

cíl		opatření		
3.1.	Zvýšení ekologické stability	průběžné	3.1.1.	Limitování podílu geograficky nepůvodních dřevin při obnově lesa
		dlouhodobé	3.1.2.	Zvyšování podílu dřevin přirozené dřevinné skladby
		průběžné	3.1.3.	Podpora poradenství vlastníkům lesa v oblasti trvale udržitelného obhospodařování lesů
3.2.	Podpora mimoprodukčních environmentálních funkcí lesů	střednědobé	3.2.1.	Plošné hodnocení funkcí lesů za území PK
			3.2.2.	Výběr vhodných ploch a podpora lesů s environmentálními funkcemi
3.3.	Zvyšování biodiverzity lesních ekosystémů	dlouhodobé	3.3.1.	Podpora zvyšování druhové diverzity dřevin (včetně keřových druhů) na ekotonových liniích a podél toků v lesních porostech
3.4.	Zalesňování zemědělské půdy - zvýšení lesnatosti	průběžné	3.4.1.	Zachování stávající fragmentace lesa (nelesní plochy uvnitř lesních komplexů)
		krátkodobé	3.4.2.	Kategorizace území kraje – návrh oblastí vhodných pro přednostní podporu zalesňování zemědělských půd

Komentář:

- 3.1. Dostupnými nástroji ochrany přírody a lesnické politiky dosáhnout postupné přeměny současné druhové skladby lesů ve prospěch dřevin domácího původu, které se vyznačují vyšší tolerancí ke škodlivým činitelům a melioračními účinky na půdu a současně poskytují vysoký produkční a mimoprodukční funkční efekt.
- 3.2. Značná část rozlohy lesů v PK je vzdálená přirozenému stavu a má sníženou schopnost lesů uspokojovat některé mimoprodukční funkce v potřebném rozsahu, zvláště když společenská poptávka po některých funkcích výrazně stoupá (ochrana přírody, rekreační).
- 3.3. Hlavní příčinou současné nízké biodiverzity byla změna druhové, genetické, věkové a prostorové skladby lesních ekosystémů monokulturami lesních dřevin ne vždy stanovištně a geneticky vhodných. Podporu biodiverzity lesních ekosystémů je žádoucí také nasměrovat do ekotonových linií formou podpory výsadeb (dosadeb) i keřových druhů dřevin.
- 3.4. Předpokládá se zvyšování výměry dlouhodobě neobdělávaných zemědělských pozemků a možnost jejich racionálního využití zalesněním (vazba na Koncept zemědělské politiky Pardubického kraje).

V Programu rozvoje Pardubického kraje - je problematika podpory zalesňování řešena v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitě C.5.8 Zvyšování ekologické stability krajiny doplňováním liniových a významných krajinných prvků zvyšujících ekologickou stabilitu krajiny a snižujících erozi.

OKRUH 4: ZEMĚDĚLSTVÍ

cíl		opatření		
4.1.	Ekologicky šetrné zemědělské hospodaření s krajinotvornou funkcí	průběžné	4.1.1.	Prosazování zásad správné zemědělské praxe
			4.1.2.	Podpora zavádění agroenvironmentálních programů do zemědělské praxe
		krátkodobé	4.1.3.	Ochrana povrchových a podzemních vod – uplatnění nitrátové směrnice
		střednědobé	4.1.4.	Snížení podílu zornění zemědělské půdy
		dlouhodobé	4.1.5.	Zvýšení podílu ekologického zemědělství
		průběžné	4.1.6.	Podpora poradenství zemědělcům v oblasti krajinotvorných programů
4.2.	Zalesňování zemědělské půdy			Viz cíl 3.4.
4.3.	Produkce biomasy – nepotravinářská produkce	průběžné	4.3.1.	Koordinace výsadby rostlin k produkci biomasy z pohledu ochrany přírody
4.4.	Protierozní ochrana zemědělské půdy	průběžné	4.4.1.	Posilování protierozní ochrany zemědělské půdy
			4.4.2.	Posilování infiltračního a retenčního potenciálu ZPF
			4.4.3.	Prosazování principu KPÚ

Komentář:

4.1 Opatření tohoto cíle podporuje pravidlo Cross Compliance – platí pro zemědělskou dotační politiku v celé EU od 1. 1. 2009 (Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu a Povinné požadavky na hospodaření). Jedná se o podmíněnost poskytování finančních podpor ze strany státu (Evropské unie) dodržováním dotačních podmínek na straně zemědělců. Formy šetrného zemědělství a správné zemědělské praxe jsou zakotveny přímo v něm. Pravidlo platí také pro protierozní ochranu půdy.

4.3. Výsadby rostlin k produkci biomasy jsou v současné době dotačně podporovány ze strany ČR i EU.

4.4. Protierozní ochrana zemědělských půd v územích, náchylných k vodní nebo větrné erozi, je cestou ke zvýšení ekologické rovnováhy a udržení kraj. rázu.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika zemědělství vztahující se k problematice ochrany přírody řešena v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.1 Podpora multifunkčního zemědělství a péče o krajinu krajiny (např. aktivita C.1.12 Podpora nepotravinářského využití zemědělské produkce) a opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP (např. aktivita C.5.9 Realizace projektů komplexních pozemkových úprav, retenčních a protierozních opatření i ve vztahu k významným krajinným prvkům a síti ÚSES).

Koncepce zemědělské politiky a rozvoje venkova Pardubického kraje prosazuje, prostřednictvím různých dotačních titulů, rostoucí zájem o udržení přírodního potenciálu krajiny v kap.3.2.1. - Koncepční návrhy v oblasti vztahu zemědělství a životního prostředí a kap. 3.2.2. - Rozvoj ekologického zemědělství. Prosazuje využívání zejména agroenvironmentálních programů, vzájemnou spolupráci a osvětu mezi zemědělci a zástupci ochrany přírody.

OKRUH 5: VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

cíl		opatření		
5.1.	Ochrana mokřadů a péče o ně	střednědobé	5.1.1.	Doplnění stávajících evidovaných mokřadů na území PK, jejich kategorizace a návrh péče o ně
			5.1.2.	Kategorizace rybníků – rybníky vhodné pro podporu extenzifikace hospodaření
5.2.	Obnova retenčních prvků v krajině	střednědobé	5.2.1.	Podpora oblastí a lokalit vhodných z hlediska OP pro výstavbu či obnovu malých vodních nádrží s retenční funkcí (včetně poldrů)
5.3.	Obnova vodního režimu blízkého přírodě	střednědobé	5.3.1.	Kategorizace vodních toků v rámci PK – úseky vodních toků vhodné pro aplikaci vodního režimu blízkého přírodě
			5.3.2.	Usměrňování revitalizace říčních systémů
		průběžné	5.3.3.	Zajištění migrační prostupnosti vodních toků pro biotu

Komentář:

- 5.1. Dosud evidované mokřady v rámci ČR jsou mokřady dle Ramsarské úmluvy. Vzhledem k významu mokřadů je potřeba jejich evidenci průběžně doplňovat (např. mokřady na zemědělské půdě).
- 5.2. Výstavba a obnova nádrží s retenční funkcí je jedním z významných opatření zpomalování odtoku vody z krajiny, zároveň tyto prvky budou plnit řadu dalších významných funkcí z pohledu ochrany přírody.
- 5.3. Obnovu vodního režimu vodních toků blízkých přírodě je žádoucí nasměrovat do těch částí vodních toků, kde je to významné z pohledu ochrany přírody. Obdobným způsobem je potřeba usměrňovat finanční prostředky určené k revitalizacím říčních ekosystémů.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika vodního hospodářství vztahujícího se k problematice ochrany přírody řešena především v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.3 Rozvoj infrastruktury vodního hospodářství a zvýšení ochrany vodních zdrojů v území (aktivita C.3.3 Zvyšování retenční kapacity krajiny a podpora revitalizace řek a jejich povodí. Podpora opatření proti povodním a na stabilizaci průtoků) a opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP (např. aktivita C.5.9 Realizace projektu komplexních pozemkových úprav, retenčních a protierozních opatření i ve vztahu k významným krajinným prvkům a síti ÚSES).

OKRUH 6: TURISTIKA A REKREACE

cíl		opatření		
6.1.	Podpora šetrných forem turistiky	dlouhodobé	6.1.1.	Usměrňovat rozvoj eko- a agroturistiky (dle opatření PRPK)
6.2.	Usměrňování turistické návštěvnosti v ZCHÚ	průběžné	6.2.1.	Při zpracovávání plánů péče důsledně zapracovávat nástroje usměrňování turistické návštěvnosti
6.3.	Usměrňování turistické návštěvnosti v krajině obecně	průběžné	6.3.1.	Při plánování nových stezek (všech typů) respektovat zájmy ochrany přírody
		průběžné	6.3.2.	Koordinace při budování a značení stezek

Komentář:

- 6.1. Podpora rozvoje šetrných forem turistiky především v problémových mikroregionech Pardubického kraje poskytne místním obyvatelům alternativní pracovní příležitosti.
- 6.2. Usměrňování turistické návštěvnosti v cenných územích (ZCHÚ) je významným nástrojem ochrany daných území.
- 6.3. Z hlediska ochrany přírody a krajiny z toho plyne potřeba usměrňování vymezení a značení tras v terénu tak, aby co nejméně poškodily dané prostředí.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika turistiky a rekreace vztahující se k problematice ochrany přírody řešena v prioritě B - konkurenceschopná ekonomika, opatření B.4 Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu a jejího využití při rozvoji atraktivit cestovního ruchu (aktivita B.4.1 Koncepční usměrňování rozvoje cestovního ruchu (optimalizace prostorového rozložení turistické infrastruktury, celoroční využívání turistické infrastruktury atd.)), a v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP (např. aktivita C.5.2 Zvyšování ekologického povědomí a odpovědnosti obyvatel ve vztahu k prostředí jako celku nebo aktivita C.5.7 Podpora opatření k ochraně a revitalizaci krajiny a k podpoře rozvoje šetrné turistiky).

Podporu agroturistiky rovněž řeší Koncepce zemědělské politiky a rozvoje venkova Pardubického kraje.

OKRUH 7: DOPRAVA

cíl		opatření		
7.1.	Zohledňování zájmů ochrany přírody v rámci plánování všech staveb dopravní infrastruktury	průběžné	7.1.1.	Vyvážené posuzování zásahů všech staveb dopravní infrastruktury s ohledem na zájmy ochrany přírody a respektování priorit ochrany přírody

Komentář:

- 7.1. Hledání kompromisů při plánování staveb dopravní infrastruktury ve vztahu k zájmům ochrany přírody bude vždy obtížné, je však žádoucí, aby ze strany investorů a územních plánovačů při zpracovávání ÚP obcí, ZÚR či prognóz, byly dostatečně respektovány zájmy ochrany přírody. Při budování dopravní infrastruktury nesmí v lokalitách dojít k překročení imisních limitů pro ochranu ekosystémů a vegetace, stanovených zákonem š. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika dopravy vztahující se k problematice ochrany přírody řešena přímo v prioritě B - konkurenceschopná ekonomika, opatřeních B.6 Podpora budování a zkvalitňování páteřní dopravní infrastruktury a B.7 Zkvalitnění regionální a lokální dopravní infrastruktury, a dále v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitě C.5.3 Ochrana významných přírodních lokalit a ploch

OKRUH 8: OCHRANA NEROSTNÉHO BOHATSTVÍ

cíl		opatření		
8.1.	Zohledňování zájmů ochrany přírody v územně plánovacích podkladech	průběžné	8.1.1.	V oblastech PK s prioritou ochrany přírody stanovení mezí pro těžbu surovin
8.2.	Rekultivace a revitalizace vytěžených dobývacích prostor	průběžné	8.2.1.	Posouzení vytěžených dobývacích prostor z pohledu významu ochrany přírody
			8.2.2.	Dohled orgánů ochrany přírody nad realizací rekultivací a revitalizací vytěžených dobývacích prostor

Komentář:

- 8.1. Při rozšiřování těžeben stávajících a při vyhledávání ložisek nových je potřeba tato situovat tak, aby škody v přírodě byly co nejmenší.
- 8.2. Kraj by měl posoudit již v průběhu těžby možnost využití vytěžených dobývacích prostor jako nových biotopů. Následně provádět dohled nad jejich rekultivací a revitalizací.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika nerostného bohatství ve vztahu k ochraně přírody řešena nepřímo v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitě C.5.3 Ochrana významných přírodních lokalit a ploch.

OKRUH 9: OCHRANA A BIODIVERZITA KRAJINY

cíl		opatření		
9.1.	Zvýšení biodiverzity krajiny a její ekologické stability, realizace ÚSES	střednědobé	9.1.1.	Podpora realizace ÚSES
			9.1.2.	Aktivní spolupráce při vymezování regionálního ÚSES v ZÚR a ÚPD obcí
			9.1.3.	Vznik krajského Programu podpory managementu přírodních parků a regionálních ÚSES
		průběžné	9.1.4.	Osvěta v oblasti SES s cílem přijetí myšlenky ÚSES
			9.1.5.	Prosazování principů ochrany biotopů
			9.1.6.	Zamezení fragmentace a zachování prostupnosti krajiny
9.2.	Krajinový ráz	střednědobé	9.2.1.	Posouzení sítě přírodních parků v rámci Pardubického kraje
		průběžné	9.2.2.	Koordinace při plánování umístění zařízení pro získávání energie z obnovitelných zdrojů
9.3.	Registrace VKP	průběžné	9.3.1.	Koordinace při registraci VKP v rámci kraje
9.4.	Mapování výskytu a přehled o likvidaci invazních druhů rostlin a živočichů	střednědobé	9.4.1.	Mapování, vyhodnocení šíření a způsobů likvidace invazních druhů
			9.4.2.	Zpracování návrhu postupu likvidace (eliminace) pro vybrané invazní druhy rostlin a živočichů
		průběžné	9.4.3.	Osvěta týkající se invazních druhů
9.5.	Rekultivace zničených ploch	průběžné	9.5.1.	Dohled nad průběhem realizace plánovaných rekultivačních významných ploch

Komentář k okruhu 9:

- 9.1. Cíl vychází ze schváleného PRPK. Je zde i úzká vazba na zemědělství v podpoře realizace KPÚ. Návrh na vznik krajského programu si klade za cíl zajistit finanční prostředky nad rámec stávajících financí pro zajištění managementu ÚSES a přírodních parků, které jsou v kompetenci kraje.
- 9.2. Doplnění sítě přírodních parků je nástrojem k zachování krajinného rázu nejceněnějších území kraje. Plánování zařízení pro získávání energie z obnovitelných zdrojů by mělo být v souladu s ochranou přírody a krajiny.
- 9.3. Považujeme za potřebné dát procesu registrace VKP jednotné metodické vedení ze strany kraje.
- 9.4. Výskyt a následná potřeba likvidace invazních druhů rostlin a živočichů je dána možnostmi likvidace jednotlivých druhů. Je potřeba doplňovat informace o výskytu jednotlivých druhů (mapování) a u vybraných druhů stanovit postup a priority likvidace.
- 9.5. Dohled ze strany Pardubického kraje na realizaci průběhu rekultivací významnějších ploch.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika ochrany a biodiverzity krajiny, vztahující se k problematice ochrany přírody, řešena v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.3 Rozvoj infrastruktury vodního hospodářství a zvýšení ochrany vodních zdrojů v území (aktivita C.3.3 Zvyšování retenční kapacity krajiny a podpora revitalizace řek a jejich povodí. Podpora opatření proti povodním a na stabilizaci průtoků) a opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP (např. aktivita C.5.4 Racionalizace, realizace a údržba VKP a sítě ÚSES; C.5.8 Zvyšování ekologické stability krajiny doplňováním liniových a významných krajinných prvků zvyšujících ekologickou stabilitu krajiny a snižujících erozi; aktivita C.5.9 Realizace projektů komplexních pozemkových úprav, retenčních a protierozních opatření i ve vztahu k významným krajinným prvkům a síti ÚSES).

Opatření týkající se péče o krajinu rovněž řeší zpracovaná Koncepce zemědělské politiky Pardubického kraje (agroenvironmentální programy).

Problematikou starých ekologických zátěží se zabývá Krajská koncepce hospodaření s odpady

OKRUH 10: NATURA 2000

cíl		opatření		
10.1.	EVL	střednědobé	10.1.1.	Postupné vyhlášení EVL
		průběžné	10.1.2.	Zajištění ochrany a péče ve vyhlášených lokalitách
			10.1.3.	Provádět hodnocení lokalit
10.2.	Ptačí oblasti	průběžné	10.2.1.	Udržovat značení ptačích oblastí
			10.2.2.	Provádět hodnocení výskytu předmětu ochrany
10.3.	Ochrana evropsky významných druhů	průběžné	10.3.1.	Aktivní péče o lokality výskytu evropsky chráněných druhů rostlin a živočichů

Komentář:

10.1. Zařazením lokalit do evropského seznamu EVL vyplývá povinnost pro orgány ochrany přírody zajistit jejich ochranu vyhlášením za území zvláště chráněné (popř. smluvní ochranu). Dojde tak k doplnění sítě MZCHÚ. Záměr vytvoření ucelené reprezentativní soustavy ZCHÚ v rámci PK – viz tabulka okruh č. 1.

10.2. V Pardubickém kraji jsou vymezeny 3 ptačí oblasti. Orgány ochrany přírody sledují stav těchto lokalit a předávají informace MŽP. Jejich úkolem je také udržovat značení ptačích oblastí.

10.3. Jedná se o lokality, kde se vyskytují evropsky chráněné druhy rostlin a živočichů, které ale nebyly vyhlášeny jako EVL či ptačí oblast.

V Programu rozvoje Pardubického kraje je problematika zvláště chráněných území řešena v prioritě C – zdravé ŽP, opatření C.5 Podpora zvyšování kvality jednotlivých složek ŽP, aktivitě C.5.3 Ochrana významných přírodních lokalit a ploch

3.1. Specifikace opatření

OKRUH 1: ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ

CÍL 1.1. REPREZENTATIVNÍ SOUSTAVA MALOPLOŠNÝCH ZCHÚ

Práce na doplnění soustavy ZCHÚ potvrzují ještě několik let. Z tohoto důvodu je zá-
měr vytvoření ucelené reprezentativní soustavy ZCHÚ v rámci PK zařazen mezi úko-
ly dlouhodobé. Současně se předpokládá, že budou revidována stávající ZCHÚ a
navržena ke zrušení ta, kde důvod ochrany z jakýchkoliv důvodů pominul. Kombinací
všech ZCHÚ na území kraje je třeba vytvořit páteřní síť ochrany přírody kraje.

Návrh na optimalizaci sítě ZCHÚ je zpracován v Příloze č. 1 této koncepce.

Opatření 1.1.1. Vyhodnocení potenciálu přírody a krajiny a celková revize stá- vajících MZCHÚ

Přestože existuje síť MZCHÚ, jsou v některých oblastech tato území v rámci Pardu-
bického kraje nedostatečně zastoupena. V určitých případech jsou již některá
MZCHÚ připravena k vyhlášení.

Opatření předpokládá provedení vyhodnocení celého území PK z hlediska nezbyt-
nosti ochrany reprezentativních, zachovalých, vzácných, endemických druhů a bioto-
pů v rámci kraje – vyhodnocení potenciálu přírody a krajiny PK.

Dále pak provedení revize všech stávajících MZCHÚ – zhodnocení, zda současný
stav odpovídá či neodpovídá požadavkům na zachovalost předmětu ochrany a zda
nepominul důvod ochrany, součástí revize bude rovněž kontrola parcelního vymeze-
ní a zřizovacích předpisů. Posoudit stávající návrhy na nová MZCHÚ s dotažením
vybraných do stavu vyhlášení.

Nástroje k realizaci:

- zřizovací předpisy
- návrhy nových MZCHÚ
- terénní šetření
- komunikace s odborníky
- územně plánovací dokumentace

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření 1.1.2. Vytvoření ucelené reprezentativní soustavy MZCHÚ

Na základě vyhodnocení potenciálu krajiny a revizí stávajících MZCHÚ navrhnout
reprezentativní soustavu MZCHÚ (včetně zohlednění NPR a NPP), která bude vy-
cházet ze stávajícího stavu krajiny bez ohledu na existující MZCHÚ a plánované zá-
měry využití území.

Při hodnocení spolupracovat se specializovanými a místními NGO.

Mohou být navrženy úpravy hranic již vyhlášených ZCHÚ (ve smyslu jak rozšíření,
tak zmenšení), případně i zrušení těch, kde důvod ochrany již pominul. Součástí této
soustavy budou i ZCHÚ vyhlášená v rámci soustavy Natura 2000.

Nástroje k realizaci:

- provedené revize MZCHÚ
- seznam biotopů a jejich lokalizace
- vyhodnocení biotopů
- vyhodnocení potenciálu krajiny PK
- mapování Natura 2000

Možné zdroje financování:

- zdroje SFŽP
- Pardubický kraj
- OPŽP – osa 6, opatření 6.1. – Implementace a péče o území soustavy Natura 2000

Termín: dlouhodobý

CÍL 1.2. MANAGEMENT MZCHÚ

Potřebu trvalého zajištění funkčního managementu maloplošných zvláště chráněných území (PR a PP) považujeme za důležitý úkol.

Opatření 1.2.1. Vyhodnocování systému managementu v MZCHÚ

Zhodnotit, zda je dosavadní způsob managementu vyhovující pro předmět ochrany a cíl ochrany, případné návrhy změn zapracovat do plánu péče. Při vyhodnocování managementu MZCHÚ spolupracovat s odbornými organizacemi (ÚHÚL, AOPK).

Nástroje k realizaci:

- platné plány péče
- výroční zprávy o provedených zásazích
- terénní šetření

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření 1.2.2. Zajištění funkčního managementu MZCHÚ (PP, PR)

Je nutno zabezpečit finanční zdroje a zajistit zadávání konkrétních prací dle plánů péče.

Na pozemcích MZCHÚ (PR a PP) patřících státu, je toto financováno z prostředků MŽP přes AOPK Pardubice. Na nestátních pozemcích je financování managementu v PR a PP v kompetenci kraje.

Nástroje k realizaci:

- plány péče
- zadávání prací
- kontrola a převzetí prací

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- SFŽP - Program péče o přírodní prostředí (podprogram 3.1.5. - Realizace schválených plánů péče o ZCHÚ)
- OPŽP – osa 6, opatření 6.2. – Podpora biodiverzity

Termín: průběžně

OKRUH 2: ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÉ DRUHY ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ

CÍL 2.1. ZÁCHRANNÁ CENTRA A ZÁCHRANNÉ PROGRAMY

Fungování sítě záchranných center a podpora konkrétních záchranných programů jsou zásadní cesty aktivní druhové ochrany živočichů a rostlin.

Opatření 2.1.1. Podpora aktivní druhové ochrany a konkrétních záchranných programů

Existují celostátní záchranné programy, vyhlášené MŽP (viz kapitola 3.1.9.4.), jejichž cílem je záchrana kriticky a silně ohrožených druhů naší fauny a flóry. Ve východních Čechách se podílí středisko AOPK v Hradci Králové na realizaci ZP rdestu dlouholistého (*Potamogeton praelongus*). V současné době se jedná hlavně o sledování lokalit výskytu tohoto rostlinného druhu. Tyto aktivity jsou podporovány finančně z MŽP a SFŽP.

Kromě celostátních ZP je v kompetenci kraje vlastní podpora chráněných druhů rostlin a živočichů včetně podpory ochrany biotopů na regionální úrovni - podpora akcí na transfer mravenišť; výstavby a přesuny hnízd ptáků, zejména čápů; instalace umělých hnízdišť (zejména budek pro ptáky); zbudování umělých rozmnožišť (např. tůň pro obojživelníky či zídky pro některé druhy plazů); transfery obojživelníků, plazů, raků či dalších živočichů.

Kraj by měl rovněž napomáhat k odstraňování důvodů zraňování živočichů (zabezpečit elektrovody, rizikové úseky komunikací aj.).

Nástroje k realizaci:

- vyhlášení konkrétních programů podporovaných Pardubickým krajem

Možné zdroje financování:

- MŽP, SFŽP
- Pardubický kraj
- program ČSOP ochrana biodiverzity

Termín: průběžně

Opatření 2.1.2. Zabezpečování účinného fungování záchranných center a podpora jejich činnosti

V současné době v Pardubickém kraji pracují za podpory kraje tyto záchranné stanice pro handicapované živočichy:

- Záchranná stanice pro volně žijící živočichy Pasíčka
- Záchranná stanice volně žijících zvířat Zelené Vendolí
- Stanice terénní ochrany přírody v Lipci u Pardubic

První dvě uvedené stanice pracují v rámci sítě ČSOP a mají svá sběrná místa v několika dalších obcích. Licenci z MŽP k provozování záchranné stanice mají v současnosti všechna uvedená zařízení.

Hlavní činností stanic je péče o poraněné živočichy s cílem navrátit je zpět do volné přírody. Dále pak působení na veřejnost v oblasti ekologické výchovy, a to zejména expozičními částmi přístupnými veřejnosti. Ze strany kraje je vhodné podporovat tato centra poskytnutím příspěvků na jejich provoz.

Nástroje k realizaci:

- hodnotící zprávy
- komunikace s odborníky

Možné zdroje financování:

- MŽP prostřednictvím grantů a dotací
- ČSOP
- Pardubický kraj
- sponzorské příspěvky

Termín: průběžně

CÍL 2.2. VYHLAŠOVÁNÍ PAMÁTNÝCH STROMŮ

Památné stromy vyhláší a jejich ochranu zajišťují pověřené obecní úřady. Ze strany kraje je potřeba dát procesu vyhlášení památných stromů jednotné metodické vedení.

Opatření 2.2.1. Koordinace při vyhlášení památných stromů v rámci kraje

Ze strany Pardubického kraje je žádoucí zajistit koordinaci ve vyhlášení památných stromů v podobě metodického vedení.

Nástroje k realizaci:

- metodický pokyn

Možné zdroje financování:

- bez požadavků na finanční zabezpečení

Termín: průběžně

CÍL 2.3. ZVLÁŠTNÍ OCHRANA DRUHŮ

Ochrana druhů musí vycházet ze znalosti jejich výskytu. Na tomto základě je třeba zvláštní ochranu druhů systematicky směřovat zejména do podpory ochrany přírodního prostředí ohrožených druhů – lokalit jejich výskytu (viz okruh č. 1 – Zvláště chráněná území a okruh č. 9 – Ochrana a biodiverzita krajiny).

Opatření 2.3.1. Shromažďování údajů a jejich doplňování do aktuální databáze výskytu zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin

Pro posuzování zásahů do krajiny i pro sledování dlouhodobých změn v krajině je nutná znalost výskytu rostlinných a živočišných zvláště chráněných druhů (dle vyhlášky č.395/1992 Sb., v platném znění).

Nástroje k realizaci:

- existující informační systémy ochrany přírody
- nálezová databáze ochrany přírody vedená AOPK ČR

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

OKRUH 3: LESNÍ EKOSYSTÉMY

CÍL 3.1. ZVÝŠENÍ EKOLOGICKÉ STABILITY LESNÍCH EKOSYSTÉMŮ

Dostupnými nástroji ochrany přírody a lesnické politiky dosáhnout postupné přeměny současné druhové skladby lesů ve prospěch domácích dřevin, které se vyznačují vyšší tolerancí ke škodlivým činitelům a současně poskytují vysoký mimoprodukční a funkční efekt

Zvýšení ekologické stability lesních ekosystémů se však dosahuje nejen druhovou skladbou, ale i věkovou a prostorovou strukturou (např. zachováním odumírajících a odumřelých stromů v porostu jako stanovišť řady na ně vázaných druhů hub, rostlin a živočichů).

Opatření: 3.1.1. Limitování podílu geograficky nepůvodních dřevin při obnově lesa

V Pardubickém kraji se jedná zejména o tyto geograficky nepůvodní druhy dřevin: borovici vejmutovku, akát a dub červený v nižších polohách Polabí, dále pak douglasku tisolistou a borovici černou (lze konstatovat, že borovice vejmutovka se na borových stanovištích Polabí místně chová jako invazní rostlina, vytlačující borovici lesní).

V případě ZCHÚ je usměrňování možností použití geograficky nepůvodních dřevin řešeno prostřednictvím plánů péče jednotlivých území. V ostatních případech jsou základním rámcem pro použití geograficky nepůvodních dřevin Oblastní plány rozvoje lesů, které doporučují rozsah použití těchto dřevin v detailu podle jednotlivých přírodních lesních oblastí. Ze strany orgánů ochrany přírody je tento rámec následně usměrňován v podobě závazných stanovisek při obnovách LHP.

Nástroje k realizaci:

- OPRL
- LHP/LHO
- plány péče

Možné zdroje financování:

- bez nároků na finanční zdroje

Termín: průběžný

Opatření: 3.1.2. Zvyšování podílu dřevin přirozené dřevinné skladby

Snížení ekologické stability porostů je ovlivněno především nevhodnou změnou druhové a genetické skladby, následky imisní zátěže (změny půdního chemismu a přímý vliv) a z části i neúnosnými stavy některých druhů zvěře (jelení a srnčí). Zásadně se snížily emise SO₂, ale narůstají účinky jiných faktorů (sucho, NO_x, O₃).

V Pardubickém kraji se zejména jedná o postupnou přeměnu smrkových monokultur (49 % výměry lesních porostů kraje se zastoupením smrku nad 70 %), popř. borových monokultur (10 % výměry lesních porostů kraje se zastoupením borovice nad 70 %) na lesy smíšené s přirozenou dřevinnou skladbou.

Nástroje k realizaci:

- OPRL
- LHP/LHO
- plány péče

Možné zdroje financování:

- dotace MZe
- strukturální fondy EU
- podíl národních zdrojů
- SFŽP

Termín: dlouhodobý (přesahuje časový rámec nastavený v této koncepci)

Opatření: 3.1.3. Podpora poradenství vlastníkům lesa v oblasti trvale udržitelného obhospodařování lesů

Princip trvale udržitelného hospodaření v lesích je hlavní zásadou lesního hospodářství u nás, důležitou pro všechny vlastníky lesa, jehož cílem je udržovat trvale veškeré produkční i mimoprodukční funkce lesa [§ 2 písm. b) zákona č. 289/1995 Sb.]. Uplatňování trvale udržitelného modelu je bezesbýtku prováděno u větších majitelů lesa. U drobných vlastníků záleží na vhodné a účinné osvětě i na řádném dohledu státní správy na jejich hospodaření.

Nástroje k realizaci:

- OPRL
- LHP/LHO
- plány péče

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžný

CÍL: 3.2. PODPORA MIMOPRODUKČNÍCH ENVIRONMENTÁLNÍCH FUNKCÍ LESŮ

Značná část rozlohy lesů v Pardubickém kraji je vzdálená přirozenému stavu a má sníženou schopnost lesů uspokojovat některé mimoprodukční funkce v potřebném rozsahu, zvláště když společenská poptávka po některých funkcích výrazně stoupá (ochrana přírody, rekreační).

Opatření: 3.2.1. Plošné hodnocení funkcí lesů za území Pardubického kraje

Kvantifikace potenciálu jednotlivých mimoprodukčních environmentálních funkcí lesa v rámci PK je jen částečně vymezena v konkrétních podmínkách různých typů lesa.

Nástroje k realizaci:

- návrh podpory mimoprodukčních funkcí lesů pro PK

Možné zdroje financování:

- MŽP
- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření: 3.2.2. Výběr vhodných ploch a podpora lesů s environmentálními funkcemi

Je potřebné hledat plochy vhodné pro mimoprodukční a rekreační funkce lesa zejména v blízkosti velkých sídel. Důležité je skloubení hospodářských a mimoprodukčních, příp. rekreačních funkcí lesa.

Na základě poznání přirozeného potenciálu lesa kvantifikovat potenciál jednotlivých funkcí lesa v konkrétních podmínkách různých typů lesa tak, aby mohly být použity jako objektivní kritérium pro posuzování aktuálního stavu.

Motivovat vlastníky lesa k trvalému a dlouhodobému zvelebování lesních majetků s přihlédnutím k veřejnému zájmu na rozvoji prospěšných funkcí lesa. Zajistit finanční nároky vlastníků lesa na úhradu důsledků omezení, která jsou jim ve veřejném zájmu ukládána (§ 58 zákona 114/1992 Sb. – náhrady za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření).

Nástroje k realizaci:

- OPRL
- LHP/LHO
- plány péče
- Natura 2000

Možné zdroje financování:

- MŽP
- strukturální fondy EU
- státní rozpočet
- podíl národních zdrojů
- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

CÍL: 3.3. ZVYŠOVÁNÍ BIODIVERZITY LESNÍCH EKOSYSTÉMŮ

Hlavní příčinou současné nízké biodiverzity byla změna druhové, genetické, věkové a prostorové skladby lesních ekosystémů monokulturami lesních dřevin ne vždy státní a geneticky vhodných. Podporu biodiverzity lesních ekosystémů je žádoucí také nasměrovat do ekotonových linií formou podpory výsadeb (dosadeb) i keřových druhů dřevin.

Opatření: 3.3.1. Podpora zvyšování druhové diverzity dřevin (včetně keřových druhů) na ekotonových liniích a podél toků v lesních porostech
--

Zajištění dostatečné biologické rozmanitosti lesních ekosystémů pro stabilitu lesů s ohledem na současné i předpokládané antropogenní změny přírodních podmínek v důsledku předpokládaných klimatických změn. Zachování biologické diverzity lesních ekosystémů péčí o genofond taxonů lesních dřevin.

Nástroje k realizaci:

- vyhlášení lesních porostů v lokalitách klíčových z hlediska biodiverzity za lesy zvláštního určení potřebné pro zachování biologické rozmanitosti

Možné zdroje financování:

- dotace MZe

Termín: dlouhodobý

CÍL 3.4. ZALESŇOVÁNÍ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY - ZVÝŠENÍ LESNATOSTI

Předpokládá se zvyšování výměry dlouhodobě neobdělávaných zemědělských pozemků a možnost jejich racionálního využití zalesněním.

Opatření 3.4.1. Zachování stávající fragmentace lesa (nelesní plochy uvnitř lesních komplexů)

V oblastech PK s vyšším zastoupením lesa dbát na zachování fragmentace krajiny, zalesňování zemědělské půdy by zde nemělo být prioritní. Nezalesňovat luční a nivní enklávy apod., nejdříve vyhodnotit jejich biologický potenciál.

Nástroje k realizaci:

- schvalovací proces při žádosti o změnu kultury

Možné zdroje financování:

- bez nároku na finanční zabezpečení

Termín: průběžně

Opatření 3.4.2. Kategorizace území kraje – návrh oblastí vhodných pro přednostní podporu zalesňování zemědělských půd

Výměru lesů rozšiřovat zalesňováním ladem ležících zemědělských pozemků, a pozemků s vyšší sklonitostí, zalesňování výrazně ekonomicky podpořit, novelizovat a zjednodušit předpisy, podle kterých je realizováno zalesnění. Dbát na zajištění vhodné druhové skladby a prostorové struktury (porostní okraje) nově vytvářených porostů.

V rámci PK by se podpora zalesňování měla především orientovat na území zemědělsky méně výnosové, s vyšším erozním ohrožením (sklonitost) a nižším podílem lesa. Pozemky by měly být doporučeny k zalesnění až po jejich biologickém vyhodnocení, na základě zhodnocení dotčených místních společenstev, jejich stavu, významu i rozsahu ohrožení.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace území PK
- schvalovací proces při žádosti o změnu kultury

Možné zdroje financování:

- strukturální fondy EU
- podíl národních zdrojů
- Pardubický kraj

Termín: krátkodobý

OKRUH 4: ZEMĚDĚLSTVÍ

CÍL 4.1. EKOLOGICKY ŠETRNÉ ZEMĚDĚLSKÉ HOSPODAŘENÍ S KRAJINOTVORNOU FUNKCÍ

Současná zemědělská činnost v kraji nemůže být založena pouze na produkci, ale její nedílnou součástí musí být tvorba a údržba krajiny tak, jak se stává zažitou normou ve státech Evropské unie. V souvislosti se vstupem do EU dojde k omezení podpory intenzivního zemědělského hospodaření, dojde ke snížení přímých plateb do výroby ve prospěch podpory ekologie krajiny a udržitelného rozvoje venkova. Zemědělství, zejména v oblastech s méně příznivými podmínkami, které jsou trvale neschopné konkurence (např. znevýhodněné oblasti LFA, zemědělská činnost v chráněných územích), se bude zaměřovat na extenzivní výrobu a pomocí podpůrných programů a dotací také na udržování kulturního stavu krajiny.

Opatření 4.1.1. Prosazování zásad správné zemědělské praxe

Dodržování zásad správné zemědělské praxe je v rámci dotačního pravidla Cross Compliance v současné době povinné. Jejich respektování je povinné pro všechny zemědělce, žadající o dotace. Dodržování pravidel je žádoucí podporovat především v rovině osvěty i ze strany Pardubického kraje.

Nástroje k realizaci:

- osvěta

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření 4.1.2. Podpora zavádění agroenvironmentálních programů do zemědělské praxe

V Programu rozvoje venkova ČR na období 2007 - 2013, v ose II – Zlepšování životního prostředí a krajiny jsou rozepsána agroenvironmentální opatření (II.1.3.) - podpůrné programy k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny. Dále pak Programy pomoci v méně příznivých oblastech a oblastech Natura 2000 včetně kritérií pro jejich posuzování.

Přihlášení se zemědělci k agroenvironmentálním programům jako programům dobrovolným bude žádoucí podporovat především v rovině osvěty i ze strany Pardubického kraje.

Nástroje k realizaci:

- osvěta

Možné zdroje financování:

- strukturální fondy EU
- podíl národních zdrojů MŽP, MZe
- Pardubický kraj (osvěta)

Termín: průběžně

Opatření 4.1.3. Ochrana povrchových a podzemních vod – uplatnění nitrátové směrnice

Tzv. nitrátová směrnice (směrnice EU č.91/676/EEC) si klade za cíl snížit znečištění způsobené nebo vyvolané dusičnany ze zemědělských zdrojů a zabránit dalšímu znečištění vod. Nitrátově zranitelné oblasti zaujímají v rámci PK významnou výměru. Dodržování zásad správné zemědělské praxe, specifikovaných na nitrátově zranitelné oblasti, je pro zemědělce hospodařící v těchto oblastech povinné.

Nástroje k realizaci:

- osvěta
- metodická pomoc

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: krátkodobý

Opatření 4.1.4. Snížení podílu zornění zemědělské půdy

Míra zornění je v rámci ČR velmi vysoká. Pardubický kraj patří z tohoto pohledu ke krajům s vysokým zorněním. Nejvyšší podíl orné půdy je v nížinných oblastech kolem řeky Labe, Novohradky a Loučné - na území ORP Pardubice, Holice, Vysoké Mýto, Litomyšl a v severní části Chrudimska.

Snížení zornění je potřeba nasměrovat především do těchto oblastí s vysokým zorněním a na pozemky s vyšší svažitostí. Nejčastější způsob snížení podílu zornění je zatravnění pozemku a jeho přeměna na trvalý travní porost. Dalším možným využitím je pěstování víceletých kultur k produkci biomasy (viz cíl 4.3.), realizace ÚSES (cíle 9.1.), podpora zachování a rozšíření ekotonů nebo zalesnění (cíle 4.2.).

Nástroje k realizaci:

- agroenvironmentální programy Programu rozvoje venkova ČR
- kategorizace území PK
- osvěta

Možné zdroje financování:

- strukturální fondy EU
- podíl národních zdrojů

Termín: střednědobý

Opatření 4.1.5. Zvýšení podílu ekologického zemědělství

Podíl ekologického zemědělství je žádoucí v rámci ČR zvyšovat, a to na orné půdě – jeho provozování má přímý pozitivní vliv na stav krajiny. Bohužel současné ekologické zemědělství se omezuje výhradně na extenzivní pastvu dobytka. Je žádoucí ekologické zemědělství rozšiřovat i do produkčních zemědělských oblastí a do oblastí rostlinné produkce. Ekologické zemědělství je zařazeno mezi agroenvironmentální programy v rámci Programu rozvoje venkova ČR.

Ekologické zemědělství v PK je provozováno především v oblasti Vysočiny (ORP Hlinsko, Chrudim) a SV části kraje (ORP Žamberk, Lanškroun, Králíky).

Nástroje k realizaci:

- agroenvironmentální programy
- osvěta

Možné zdroje financování:

- strukturální fondy EU
- podíl ČR

Termín: dlouhodobý

Opatření 4.1.6. Podpora poradenství zemědělcům v oblasti krajinotvorných programů
--

Je žádoucí, aby kraj podporoval poradenství v oblasti péče o krajinu zejména v sektoru zemědělství. Hospodařící zemědělci, ať už fyzické nebo právnické subjekty, jsou významnou složkou ovlivňující tvář krajiny. Na podporu šetrného zemědělství v krajině existuje řada podpůrných programů. Jsou jimi krajinotvorné programy MŽP, Program péče o přírodní prostředí SFŽP, agroenvironmentální programy a podpůrné programy MZe (např. na zalesnění, realizaci ÚSES). Systém zemědělského poradenství se teprve začíná budovat a v současnosti není plně funkční.

Nástroje k realizaci:

- krajinotvorné programy MŽP a SFŽP
- podpůrné a agroenvironmentální programy MZe

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

CÍL 4.2. ZALESŇOVÁNÍ ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

viz cíl 3.4: Předpokládá se zvyšování výměry dlouhodobě neobdělávaných zemědělských pozemků a možnost jejich racionálního využití zalesněním (vazba na Koncepci zemědělské politiky Pardubického kraje).

CÍL 4.3. PRODUKCE BIOMASY – NEPOTRAVINÁŘSKÁ PRODUKCE

Vlivem vstupu ČR do EU dochází k postupnému snižování zemědělské produkce na výrobu potravin. Roste tlak využití zemědělské půdy na tvorbu krajiny a k pěstování rostlin jako obnovitelného zdroje energie (zejména pro produkci biomasy jako biopaliva a biotopiva). Tento trend je značnou měrou podporován dotačně. Vzhledem k tomu, že očekávaného výnosu lze dosáhnout na úrodných půdách v klimaticky příznivějších oblastech, je žádoucí zakládání těchto ploch usměrňovat.

Opatření: 4.3.1. Koordinace výsadeb rostlin k produkci biomasy z pohledu ochrany přírody

Pěstování jednoletých (řepka olejná, len pšadný, konopí seté, laskavec, sléz přeslenitý) či víceletých rostlin (šťovík krmný, čičorka pestrá, sveřep bezbranný) a rychlerostoucích dřevin je v současnosti dotačně podporováno jako alternativní zemědělská produkce – produkce biomasy. Reálné je již v dnešní době využití odpadní slámy z obilí a řepky olejné a šťovíku krmného jako topiva.

Nástroje k realizaci:

- sledování a vyhodnocování rozsahu výsadeb rostlin k produkci biomasy v PK
-

Možné zdroje financování:

- bez nároků na finance

Termín: krátkodobý

CÍL: 4.4. PROTIEROZNÍ OCHRANA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDY

Půda vyžaduje ochranu jako základní složka životního prostředí i jako nezastupitelný výrobní prostředek v zemědělství. Z tohoto důvodu je třeba půdu chránit nejen před zábořem, ale stejně tak i před poškozováním jejích vlastností. V naší republice se na základě provedeného půdoznaleckého průzkumu uvádí, že v ČR je ohroženo více než 50 % ploch zemědělské půdy vodní erozí a téměř 10 % ploch větrnou erozí. Prosazování zásad protierozní ochrany zemědělských půd v územích, náchylných k vodní nebo větrné erozi, vede ke zvýšení ekologické rovnováhy v zemědělských ekosystémech a k udržení dochovaného krajinného rázu. Prostředkem uplatnění protierozní ochrany zemědělské půdy je, kromě preventivních opatření organizačního, agrotechnického a technického charakteru, především realizace komplexních pozemkových úprav.

Opatření: 4.4.1. Posilování protierozní ochrany zemědělské půdy

Jedná se o ochranu zemědělské půdy především na svažitých pozemcích. V koncepčním dokumentu Koncepce zemědělské politiky a rozvoje venkova Pardubického kraje se navrhuje pro plochy orné půdy na svazích se sklonem 4-7° provádění půdoochranných technologií (to jsou např. zatravněné zasakovací pásy, bloky orné půdy maximálně 30 ha, omezit mezidobí bez porostu, využití krycích plodin, pásy kolem okrajů polí min. 6 m), na svazích se sklonem 8-12° zatravnění, u svahů nad 13° zalesnění. Zcela konkrétní návrhy pak vycházejí z KPÚ – např. zřizování vsakovacích a protierozních mezí, pásové pěstování plodin, biologická revitalizace degradovaných společenstev, výsadba rozptýlené a doprovodné zeleně, obnova a výstavba nových vodních nádrží a poldrů.

Kraj by měl vytvořit pracovní skupinu pro naplňování strategie péče o obnovu ekologické rovnováhy v zemědělských ekosystémech, která bude koordinovat prosazování ochrany ZPF na úrovni koncepčních dokumentů, KPÚ a ÚPD.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace území PK
- ÚPD
- svažitost zemědělské půdy z Registru půdních bloků MZe

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření: 4.4.2. Posilování infiltračního a retenčního potenciálu ZPF

Produkční priorita zemědělských ekosystémů musí být vyvážena také funkcí ekologickou a hydrologickou. Je třeba podporovat snížení podílu orné půdy v pramenných a zátopových oblastech (zejména v údolních nivách vodních toků) a obnovit tak funkci přirozené retence vody v krajině.

Za pomoci dotačních titulů MZe a MŽP je třeba podporovat ty projekty, které přispívají k ekologické stabilizaci krajiny a zároveň jsou prostředkem protierozní a protipovodňové ochrany.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace území PK
- ÚPD
- KPÚ

Možné zdroje financování:

- krajinotvorné programy MŽP a SFŽP
- podpůrné a agroenvironmentální programy MZe

Termín: průběžně

Opatření: 4.4.3. Prosazování principů KPÚ
--

Smyslem a cílem KPÚ je nové prostorové a funkční uspořádání pozemků. V této souvislosti se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena. Současně řeší ekonomické ucelení pozemků jednotlivých vlastníků a zpřístupňují je upravenými cestami. Řeší vodní hospodářství a opatření proti vodní a větrné erozi. Chrání krajinu a životní prostředí a mají pozitivní vliv na zvýšení ekologické stability krajiny.

Kraj by měl prosazovat a podporovat zadávání a realizace komplexních pozemkových úprav nejen z hlediska protierozní ochrany zemědělské půdy, ale také jako nástroje zvýšení ekologické stability krajiny - viz cíl 9.1., opatření 9.1.6.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace území PK
- ÚPD
- rozpracovanost KPÚ
- hodnocení již realizovaných KPÚ

Možné zdroje financování: bez nároku na finance

Termín: průběžně

OKRUH 5: VODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ

CÍL 5.1. OCHRANA MOKŘADŮ A PÉČE O NĚ

Dosud evidované mokřady v rámci ČR jsou mokřady dle Ramsarské úmluvy. Publikace Mokřady České republiky byla vydána Českým ramsarským výborem v roce 1999. Vzhledem k významu mokřadů je potřeba jejich evidenci průběžně doplňovat (např. mokřady na zemědělské půdě).

Opatření 5.1.1. Doplnění stávajících evidovaných mokřadů na území PK, jejich kategorizace a návrh péče o ně

Mokřad je v Ramsarské úmluvě definován jako: „území bažin, slatin, rašelinišť i území pokrytá vodou, přirozená i uměle vytvořená, trvalá či dočasná, s vodou stojatou či tekoucí, sladkou, brakickou či slanou, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje šest metrů“. Mokřady a prameniště jsou významné části krajiny, které je možno zaregistrovat jako VKP, ty významnější pak vyhlásit jako MZCHÚ či jako součást MZCHÚ. V současné době jsou mokřady evidovány v publikaci „Mokřady ČR – přehled vodních a mokřadních lokalit ČR“, kterou vydal Český ramsarský výbor v roce 1999.

Je potřeba provést revizi lokalizace mokřadů evidovaných v publikaci Mokřady ČR a jejich doplnění na základě mapování Natura 2000, případně z jiných zdrojů, o významnější biotopy.

Nástroje k realizaci:

- mapování Natury 2000
- komunikace s odborníky
- zadání studie

Možné zdroje financování:

- MŽP
- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření 5.1.2. Kategorizace rybníků – rybníky vhodné pro podporu extenzifikace hospodaření

Ve vazbě na opatření 5.1.1. navrhnout rybníky vhodné pro podporu extenzifikace hospodaření jako vhodný biotop ochrany přírody.

Nástroje k realizaci:

- mapování Natury 2000
- komunikace s odborníky
- zadání studie

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

CÍL 5.2. OBNOVA RETENČNÍCH PRVKŮ V KRAJINĚ

Výstavba a obnova nádrží s retenční funkcí je jedním z významných opatření protierozních a zpomalování odtoku vody z krajiny, zároveň tyto prvky budou plnit řadu dalších významných funkcí z pohledu ochrany přírody.

Opatření 5.2.1. Podpora oblastí a lokalit vhodných z hlediska ochrany přírody pro výstavbu či obnovu malých vodních nádrží s retenční funkcí (včetně poldrů)

Jedná se o jedno z opatření, které by mělo napomoci obnově vodního režimu a zvýšení retenční schopnosti v krajině (ve vazbě na opatření 4.4.2. – Posilování infiltračního a retenčního potenciálu ZPF).

Nástroje k realizaci:

- podpora konkrétních projektů v souladu se zájmy ochrany přírody.

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- SFŽP – Program péče o přírodní prostředí
- MŽP – Program péče o krajinu

Termín: střednědobý

CÍL 5.3. OBNOVA VODNÍHO REŽIMU BLÍZKÉHO PŘÍRODĚ

Obnovu vodního režimu vodních toků blízkých přírodě, včetně zajištění jejich migrační prostupnosti, je žádoucí nasměrovat do těch částí vodních toků, kde je to významné z pohledu ochrany přírody. Obdobným způsobem je potřeba usměrňovat finanční prostředky určené k revitalizacím říčních ekosystémů.

Opatření: 5.3.1. Kategorizace vodních toků v rámci PK – úseky vodních toků vhodné pro aplikaci vodního režimu blízkého přírodě

Cílem je snaha o zachování či obnovení přirozeného či přírodě blízkého vodního režimu v krajině v co největší míře. Omezit na minimum tvrdé úpravy toků a tam, kde se jim nelze vyhnout, je provádět způsobem citlivým k potřebám organismů vázaných na vodu. Vodní režim v krajině úzce souvisí s opatřeními, která se provádějí na ochranu před povodněmi.

Nástroje k realizaci:

- zpracování kategorizace vodních toků
- Natura 2000 jako podklad
- vyhodnocení stavu vodního režimu v krajině daného území

Možné zdroje financování:

- OPŽP – osa 6, opatření 6.4. – Optimalizace vodního režimu krajiny
- SFŽP – Program péče o přírodní prostředí

Termín: střednědobý

Opatření: 5.3.2. Usměrnění revitalizace říčních systémů

V návaznosti na opatření 5.3.1. usměrňovat finanční prostředky nejen z hlediska zadržení a odvodu vody z území (zvýšení retenční kapacity krajiny), ale také pro zvýšení biodiverzity a ekologické stability říčních ekosystémů.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace vodních toků

Možné zdroje financování:

- bez nároků na financování

Termín: střednědobý

Opatření: 5.3.3. Zajištění migrační prostupnosti vodních toků pro biotu

Zajištění migrační prostupnosti vodních toků je důležité z hlediska bohatosti a kvality populací ryb i jiných živočichů. Fragmentování toku migračními bariérami zabraňuje genové variabilitě populace. Díky těmto bariérám dochází k pohybu živočichů pouze poproudě, a to spíše jen nárazově za velkých vod. K takto ohroženým živočichům patří vzácné a chráněné druhy ryb, a také ty druhy, jejichž rozmnožování je závislé na dalekých migracích, jako lososi nebo úhoři. Je nutno si uvědomit, že se zde mluví o znovuzprůchodnění vodních toků pro ryby a další vodní živočichy.

Oboustrannou migrační prostupnost příčných objektů na vodních tocích lze zajistit vybudováním rybích přechodů (rybochodů), balvanitých skluzů, popř. obtokových kanálů. Kraj by měl podporovat zadání studie k vyhodnocení současného stavu migrační prostupnosti stávajících objektů v úzké spolupráci se správci vodních toků.

Nástroje k realizaci:

- kategorizace vodních toků
- vyhodnocení současného stavu migrační prostupnosti
- znalecké posudky

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

OKRUH 6: TURISTIKA A REKREACE

CÍL: 6.1. PODPORA ŠETRNÝCH FOREM TURISTIKY

Podpora rozvoje šetrných forem turistiky především v problémových mikroregionech PK poskytne místním obyvatelům alternativní pracovní příležitosti.

Opatření: 6.1.1. Usměrnovat rozvoj eko- a agroturistiky (dle opatření PRPK)
--

Z výsledné SWOT analýzy Programu rozvoje Pardubického kraje vyplývá pro kraj dostatek turisticky zajímavých cílů, je zde přírodní i historický potenciál vhodný pro rozvoj cestovního ruchu. Cílem programu je zvýšená podpora hmotných a nehmotných investic do cestovního ruchu, podpora společně sdílených služeb (propagace, informace) a podpora odborného vzdělávání pracovníků v oblasti cestovního ruchu. Zvýšená podpora cestovního ruchu v Pardubickém kraji obecně spolu s podpůrnými programy Evropské Unie, MŽP, MZe a MMR ČR na rozvoj extenzivních forem zemědělství a podporu environmentálních a přírodních hodnot krajiny může značnou měrou přispět k ekonomickému rozvoji regionů v méně příznivých oblastech.

Také rozvíjející se ekoturistika (poznávání přírodních krás krajiny) a agroturistika (pobyt na farmách) mohou přispět k rozvoji problémových regionů, jakými jsou v Pardubickém kraji území obcí s rozšířenou působností Hlinsko, Moravská Třebová, Králíky, Litomyšl, Svitavy a Polička.

Nástroje k realizaci:

- Program rozvoje Pardubického kraje

Možné zdroje financování:

- MMR
- MZe
- MŽP
- strukturální fondy EU

Termín: dlouhodobý

CÍL: 6.2. USMĚRŇOVÁNÍ TURISTICKÉ NÁVŠTĚVNOSTI V ZCHÚ

Usměrňování turistické návštěvnosti v cenných územích je významným nástrojem ochrany daných území.

Opatření: 6.2.1. Při zpracovávání plánů péče důsledně zapracovávat nástroje usměrňování turistické návštěvnosti
--

Turistika ve všech podobách je v posledních letech rozvíjející se aktivitou. Sedavý způsob zaměstnání spojený s používáním počítačů spolu s rozvojem turistických služeb vede obyvatele k aktivnímu využití volného času, zejména o víkendech. Toto s sebou přináší zvýšený tlak na ochranu přírody a krajiny.

Při zadávání nových plánů péče musí orgán ochrany přírody zadat řešiteli kritéria usměrňování turistické návštěvnosti v ZCHÚ, týkající se například pohybu pěších, cyklistů, umísťování infotabulí, kritérií na oddychová místa.

Nástroje k realizaci:

- plány péče o ZCHÚ
- spolupráce s KČT
- spolupráce se starosty dotčených obcí
- územní plány obcí

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžný

Opatření: 6.3.1. Při plánování nových stezek (všech typů) respektovat zájmy ochrany přírody
--

Z hlediska ochrany přírody a krajiny z toho plyne potřeba vymezení, aktuálního a dostatečného značení tras v terénu tak, aby co nejméně poškodily dané prostředí, a zároveň zavedly turistu na zajímavá místa v krajině. Na trasách instalovat na vhodných místech informační tabule o přírodním stavu okolí, podílet se aktivně na tvorbě a distribuci propagačních materiálů v souvislosti s ochranou přírody. Podporovat zlepšování vybavenosti a infrastruktury výchozích a na trase stěžejních míst s cílem, aby nedocházelo ke znečišťování přírody (odstavná parkoviště, oddychové altánky s odpadkovými koši apod.)

Garantem značení turistických tras a cyklotras je Klub českých turistů (KČT).

Nástroje k realizaci:

- PRPK
- ZÚR Pardubického kraje
- ÚP obcí
- spolupráce s KČT

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžný

Opatření: 6.3.2. Koordinace při budování a značení stezek
--

Aktivity v budování a značení stezek vyvíjí dnes v podstatě řada subjektů. Stezky vyhláší obecní úřady, pověřené obecní úřady, obce s rozšířenou působností, magistráty statutárních měst, správy chráněných krajinných oblastí aj. Zatím neexistuje evidence stezek v rámci kraje. Kraj by měl zadat studii, díky níž by získal přehled o počtu, rozmístění a úrovni stezek na svém území. Na základě této studie by pak prováděl koordinaci mezi jednotlivými subjekty a správci v rámci jejich budování, označování a využívání.

Nástroje k realizaci:

- zadání studie
- Koncepce environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty Pardubického kraje

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

OKRUH 7: DOPRAVA

CÍL: 7.1. ZOHLEDŇOVÁNÍ ZÁJMŮ OCHRANY PŘÍRODY V RÁMCI PLÁNOVÁNÍ VŠECH STAVEB DOPRAVNÍ INFRASTRUKTURY

Hledání kompromisů při plánování staveb dopravní infrastruktury ve vztahu k zájmům ochrany přírody bude vždy obtížné, je však žádoucí, aby ze strany investorů a územních plánovačů při zpracovávání ÚP obcí, ZÚR či prognóz byly dostatečně respektovány zájmy ochrany přírody.

Opatření: 7.1.1. Vyvážené posuzování zásahů všech staveb dopravní infrastruktury s ohledem na zájmy ochrany přírody a respektování priorit ochrany přírody

Doprava se řadí k významným faktorům, ovlivňujícím negativně životní prostředí obyvatel, rostlin a živočichů. Z Programu rozvoje Pardubického kraje vyplývají prioritní cíle v oblasti dopravy pro rozvoj kraje. Jsou jimi dokončení dálnice D11, včetně výstavby dálničních přivaděčů, výstavba a rekonstrukce rychlostní silnice R 35 a R 43 a splavnění Labe do Pardubic včetně výstavby nového plavebního stupně Přelouč.

Realizací navržených dopravních staveb dojde k zásahům do ekosystémů. Negativní dopad těchto střetů by měl být řešen technickými opatřeními v rámci jednotlivých staveb a kompenzačními opatřeními. Je třeba skloubit záměry všech úrovní územně plánovacích dokumentací (ZÚR, územní plány obcí).

Při budování dopravní infrastruktury nesmí v lokalitách dojít k překročení imisních limitů pro ochranu ekosystémů a vegetace, stanovených zákonem š. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší.

Vedení tras dopravní infrastruktury přednostně navrhovat mimo chráněná území všech kategorií a lokalit výskytu zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů regionálního a nadregionálního významu. V rámci územních a stavebních řízení je nutno vyřešit všechna nezbytná opatření k prevenci, eliminaci, minimalizaci a kompenzaci účinků staveb na prostředí.

Nástroje k realizaci:

- územní plány obcí
- ZÚR Pardubického kraje
- znalecké posudky
- PRPK

Možné zdroje financování:

- MMR
- MŽP
- strukturální fondy EU - Operační program Doprava

Termín: průběžně

OKRUH 8: OCHRANA NEROSTNÉHO BOHATSTVÍ

CÍL: 8.1. ZOHLEDŇOVÁNÍ ZÁJMŮ OCHRANY PŘÍRODY V ÚZEMNĚ PLÁNOVACÍCH PODKLADECH

Z analýzy současného stavu těžby surovin v Pardubickém kraji a jejím předpokládaném vývoji (kap. 3.2.4.) vyplývá, že území Pardubického kraje je na naleziště nerostných surovin poměrně chudé. Ve větší míře se v současnosti těží pouze stavební hmoty – štěrkopísky, stavební kámen a cihlářské suroviny. Pardubický kraj má přiměřené množství nerostných zdrojů stavebních surovin k běžnému pokrytí místních potřeb a rozhodující změny v rozsahu těžby se nepředpokládají.

Z dlouhodobého hlediska se bude přirozeně třeba zabývat možnostmi rozšíření těžby těžených ložisek i vyhledáváním a přípravou ložisek nových. Jedná se zejména o možnosti rozšiřování těžeben stavebních surovin. Důležitým úkolem v této souvislosti bude řešení střetu zájmů mezi těžbou a dalšími složkami přírodního prostředí, v daném případě často s ochranou zásob a kvalitou podzemních vod.

Opatření: 8.1.1. V oblastech kraje s prioritou ochrany přírody stanovení mezí pro těžbu surovin
--

Jelikož bude určitě třeba výhledově řešit otevření nových dobývacích prostor, je třeba zvážit, zda je nutné toto provádět v chráněných územích. V případě mimořádného nálezů ložiska je nutné provést taková opatření před těžbou, v jejím průběhu a po dotěžení, aby škody v přírodě byly co nejmenší. Při záboru biotopů zvláště chráněných druhů a rostlin se navrhuje vybudovat v předstihu náhradní biotopy. Zpracovat plán ozelenění vytěžených lokalit s využitím geograficky původních druhů dřevin.

Nástroje k realizaci:

- posouzení EIA konkrétního záměru
- plán postupných rekultivací
- znalecké posudky v průběhu těžby

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- MŽP

Termín: průběžně

CÍL: 8.2. REKULTIVACE A REVITALIZACE VYTĚŽENÝCH DOBÝVACÍCH PROSTOR

Dle názoru odborníků Geologického ústavu AV ČR je životnost průměrného lomu 30 - 50 let. V našich geografických podmínkách platí, že po ukončení těžební činnosti (často ještě v jejím průběhu) „*příroda přijde sama*“ nebo jen s malou pomocí člověka a že tyto lokality se mohou v budoucnu stát například novým vodním biotopem či skalní partií. Lomy tak, při správné morfologické péči, nutně nemusí být jizvami v krajině, ale mohou patřit mezi její hodnotné části.

Opatření 8.2.1. Posouzení vytěžených dobývacích prostor z pohledu významu ochrany přírody

Je třeba si uvědomit, že vytěžené dobývací prostory nemusí být v přírodě nutným zlem, ale při vedení správným směrem se mohou vkusně začlenit do krajiny a stát se místem usídlení rostlin a živočichů, mnohdy i zvláště chráněných. Zejména menší dobývací prostory s členitým reliéfem. Největší pozornost je třeba věnovat morfologii dotěženého prostoru. Velké rovné plochy rozčlenit například vystřílením nebo dosypáním. Většina hornin Českého masivu, zejména sedimentární vápence, rychle zarůstá sama. V jiných případech, např. v proterozoických horninách, je zapotřebí připravit alespoň ostrůvkovitou revitalizaci hlavních dřevin. Spontánní návrat běžných pionýrských dřevin a bylin pak přijde sám. Je sice pomalejší, ale zato kvalitnější a přirozenější. Kraj by měl posoudit již v průběhu těžby možnost využití těchto prostor pro potřeby ochrany přírody, zejména v geograficky monotónních oblastech.

Nástroje k realizaci:

- územní plány obcí
- mapy České geologické služby

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření: 8.2.2. Dohled orgánů ochrany přírody Pardubického kraje nad realizací rekultivací a revitalizací vytěžených dobývacích prostorů

Dřívější praxe počítala s tím, že ložisko někdo vytěží a pak někdo přijde a provede „rekultivaci“ tím, že lom zaveze. Dnešní situace je odlišná v tom, že odbory životního prostředí v celé Evropě začínají požadovat, aby sám těžbař měl jasnou představu o tom, jak bude vypadat prostor po ukončení těžby. Předem však není možné říct, jaké hodnoty budou lomem odkryty, takže se jedná spíše o schválení určitých zásad. Mezi nejdůležitější patří požadavek, aby z prostoru lomu byly po ukončení těžby odstraněny všechny budovy a technická zařízení, tak, aby zde nevzniklo nějaké další industriální centrum. Velkou pozornost je třeba věnovat morfologii vytěženého prostoru, přirozená revitalizace se děje na již vytěžených částech lomu průběžně z velké části sama. Aby v opuštěných lomech nedocházelo k úrazům je třeba je nějak zabezpečit. Místo plotu kolem celého areálu se nabízí k přírodě šetrnější a jednodušší řešení. Osvědčuje se navést před lom bariéru z vytěženého kamene a zeminy, aby tak pěší turista prošel, ale auto s odpadky ne. Ve světě se začíná prosazovat také postup, kdy firma, která usiluje o otevření nového lomu, musí doložit, nejlépe fotograficky, co udělala s tím starým.

Nástroje k realizaci:

- Plán otírky, přípravy a dobývání (POPD)
- modelové zpracování (na PC) rozsahu a vzhledu dobývacího prostoru
- fotodokumentace každých 5 let

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

OKRUH 9: OCHRANA A BIODIVERZITA KRAJINY

CÍL 9.1. ZVÝŠENÍ BIODIVERZITY KRAJINY A JEJÍ EKOLOGICKÉ STABILITY, REALIZACE ÚSES

Cíl vychází ze schváleného PRPK. Je zde úzká vazba na zemědělství ve zpracovávání KPÚ. Návrh na vznik krajského programu regionální úrovně si klade za cíl zajistit finanční prostředky (nad rámec stávajících financí na management ZCHÚ) pro zajištění managementu ÚSES a přírodních parků.

Opatření 9.1.1. Podpora realizace ÚSES

Doplňování neexistujících prvků ÚSES je realizováno v přímé návaznosti na zpracované KPÚ. Je třeba uplatnit rozdílný přístup pro ÚSES v lesích a mimo les. ÚSES v lesích je třeba řešit v rámci LHP/LHO, případně prvky ÚSES zařadit do lesů zvláštního určení.

Je zde přímá vazba na opatření 9.1.2.

Nástroje k realizaci:

- KPÚ
- projekty prvků ÚSES

Možné zdroje financování:

- národní dotace (SFŽP, MZe)
- strukturální fondy EU
- spolufinancování ČR a EU

Termín: střednědobý

Opatření 9.1.2. Aktivní spolupráce při vymezování regionálního ÚSES v ZÚR a ÚPD obcí

ÚTP ÚSES, generely ÚSES a jednotlivé stupně ÚPD nejsou jednotné ve vymezení a návaznosti prvků ÚSES. Nejednotnost je způsobena dobou zpracování jednotlivých dokumentací a špatnou či žádnou komunikací zpracovatelů ÚPD při navazování prvků na hranicích řešeného území. Cílem je revidovat a dopracovat existující podklady ÚSES, zabezpečit jejich soulad ve všech úrovních územního plánování.

Velká část tohoto úkolu již byla splněna vypracováním Plánu regionálního ÚSES Pardubického kraje – rok 2007 (odbor strategického rozvoje kraje a evropských fondů). Nyní se jedná o jejich zapracování do plánů rozvoje Pardubického kraje (ZÚR) a územních plánů obcí. S plánem se stále pracuje, řadu prvků bude vhodné co do vedení hranic upřesnit.

Nástroje k realizaci:

- ÚTP ÚSES
- generely ÚSES pro území PK
- Plán regionálního ÚSES Pardubického kraje

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření 9.1.3. Vznik krajského programu Podpory managementu přírodních parků a regionálních ÚSES.

Management přírodních parků a regionálních ÚSES je v současnosti v kompetenci Pardubického kraje. Navrhovaný program by měl být účinným nástrojem pro zajištění finančních prostředků potřebných pro management těchto území.

Nástroje k realizaci:

- návrh a schválení krajského programu

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření 9.1.4. Osvěta v oblasti SES s cílem přijetí myšlenky ÚSES

ÚSES je účinný nástroj pro zvyšování biodiverzity krajiny a je nezbytné pochopení a přijetí této myšlenky veřejností. Základní cílovou skupinou jsou starostové a zastupitelé obcí. Vhodné by bylo zřízení centra odborného poradenství pro zájemce o bližší informace o vymezení, realizaci a o finančním zajištění ÚSES.

Nástroje k realizaci:

- územní plány obcí
- ZÚR Pardubického kraje

Možné zdroje financování:

- MŽP
- MZe
- Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření 9.1.5. Prosazování principů ochrany biotopů

Základem péče o přírodu je znalost biotopů v PK a jejich lokalizace. Ze strany kraje je třeba provádět osvětu a propagaci ochrany významných biotopů. Také je třeba podporovat návrhy k zajištění prostupnosti krajiny (viz opatření 9.1.6.).

Nástroje k realizaci:

- seznam biotopů
- mapová vrstva biotopů
- správné vymezení biocenter
- realizace navržených biokoridorů

Možné zdroje financování: Pardubický kraj

Termín: průběžně

Opatření 9.1.6. Zamezení fragmentace a zachování prostupnosti krajiny

Fragmentace krajiny se dnes obecně stává jedním z rozhodujících činitelů limitujících přežívání řady živočišných i rostlinných druhů. Na omezení průchodnosti krajiny pro živočichy se velkou měrou podílí dopravní infrastruktura a výstavba rozvojových zón (obecně výstavba na „zelené louce“). Stále houstnoucí síť liniových staveb postupně vytváří z původně souvisle průchodné krajiny systém vzájemně izolovaných „ostrovů“, jejichž populace jsou následkem fragmentace prostředí ohrožovány.

V zájmu zachování biodiverzity a prostupnosti krajiny pro organismy je důležité pokud možno nenavrhovat vedení nových dopravních staveb ve volné krajině, v nových trasách (koridorech), dále je nutné řešit střety s prvky kostry ekologické stability krajiny. Je nutné tedy dohlížet na zajištění dostatečného množství správně dimenzovaných a umístěných průchodů nebo nadchodů pro všechny skupiny živočichů, což je velmi podstatnou podmínkou pro přežívání řady druhů v budoucnu.

Nástroje k realizaci:

- hodnocení EIA
- ÚPD
- vyhodnocení potenciálu krajiny
- ortofotomapy

Možné zdroje financování:

- bez nároků na financování

Termín: průběžně

CÍL 9.2. KRAJINNÝ RÁZ

Doplnění sítě přírodních parků je nástrojem k zachování krajinného rázu nejceněnějších území Pardubického kraje.

Opatření 9.2.1. Posouzení sítě přírodních parků v rámci Pardubického kraje

Přírodní parky představují ucelené a rozlohou významné části krajiny se zachovalým krajinným rázem.

V rámci Pardubického kraje jsou navrženy nové přírodní parky Kladrubsko a Opatovicko, Moravská Sázava a rozšíření stávajícího přírodního parku Údolí Rokytenky a Hvězdné.

Nástroje k realizaci:

- vymezení ucelených oblastí se zachovaným krajinným rázem

Možné zdroje financování:

- - Pardubický kraj

Termín: střednědobý

Opatření 9.2.2. Koordinace při plánování umístování zařízení pro získávání energie z obnovitelných zdrojů

Zařízení pro získávání energie z obnovitelných zdrojů se rozděluje podle druhu obnovitelného zdroje, který využívají (větrná, sluneční, geotermální, biomasa – odpady, dřevní hmota, zemědělská hmota).

Pro výstavbu větrných elektráren v Pardubickém kraji je zpracována Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje, která uvádí, kde lze očekávat velkou míru střetu s ochranou krajinného rázu a kde menší. Pro větrné elektrárny a ostatní zařízení (fotovoltaické kolektory pro využívání sluneční energie, bioplynové stanice, atd.) je třeba zpracovat konkrétní hodnocení na jednotlivá zařízení z hlediska jejich vlivu na krajinný ráz. Obecně by se tato zařízení neměla umísťovat v ZCHÚ a přírodních parcích.

Nástroje k realizaci:

- Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje

- hodnocení vlivu stavby, záměru na krajinný ráz v konkrétních případech
- studie potenciálu biomasy v území

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj

Termín: průběžně

CÍL 9.3. REGISTRACE VKP

Je potřeba dát procesu registrace VKP jednotné metodické vedení ze strany Pardubického kraje.

Opatření: 9.3.1. Koordinace při registraci VKP v rámci kraje

Je potřeba zajistit jednotné vymezení významných částí krajiny, které je třeba chránit jako registrovaný významný krajinný prvek, i těch, které nejsou VKP dle § 3 zákona č. 114/1992 Sb. Přístup k registraci VKP se u jednotlivých příslušných orgánů může lišit. Je potřebné vytvořit seznam přírodních prvků, které mohou být registrovány jako VKP (včetně stanovení kvality prvku a zásad ochrany) a dohlížet nad jeho aktualizací.

Nástroje k realizaci:

- metodický pokyn

Možné zdroje financování:

- bez nároku na finance

Termín: průběžně

CÍL 9.4. MAPOVÁNÍ VÝSKYTU A PŘEHLED O LIKVIDACI INVAZNÍCH DRUHŮ ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ

Výskyt a následná potřeba likvidace invazních druhů rostlin a živočichů je dána možnostmi likvidace jednotlivých druhů. Je potřeba doplňovat informace o výskytu jednotlivých druhů (mapování) a u vybraných druhů stanovit postup a priority likvidace. Spolupracovat se Státní rostlinolékařskou správou, vhodná je také spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi.

Opatření 9.4.1. Mapování, vyhodnocení šíření a způsobů likvidace invazních druhů

Vytvořit seznam rostlinných a živočišných druhů, které jsou považovány z hlediska kraje za největší problém. U druhů s nejhorším dopadem na ekosystém zadat mapování jejich výskytu.

Významnými druhy invazní rostliny v Pardubickém kraji jsou křídlatky, které se intenzivně šíří. Dalším je netýkavka žláznatá, která má největší rozšíření podél větších toků (především Orlice a Loučná). Bolševník se vyskytuje na malých lokalitách zpravidla v blízkosti původních výsadeb a výsevů.

Nástroje k realizaci:

- zadání studie
- zadání mapování
-

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- MŽP
- SFŽP - PPPP

Termín: střednědobý

Opatření 9.4.2. Zpracování návrhu postupu likvidace (eliminace) pro vybrané invazní druhy rostlin a živočichů

V návaznosti na bod 9.4.1. u vytipovaných druhů zpracovat návrhy na likvidaci tak, aby postup likvidace byl efektivní.

Nástroje k realizaci:

- zadání studie

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- MŽP

Termín: střednědobý

Opatření 9.4.3. Osvěta týkající se invazních druhů

Na základě mapování a zpracování účinného způsobu likvidace invazních druhů (opatření 9.4.1 a 9.4.2.) seznamovat občany a odbory ŽP ORP v kraji s rozšířením a možnostmi boje proti invazním druhům.

Nástroje k realizaci:

- mapa výskytu invazních druhů
- sběr poznatků o proběhlých zásazích (AOPK, Lesy ČR, Zemědělské agentury)

Možné zdroje financování:

- MŽP
- Pardubický kraj

Termín: průběžně

CÍL: 9.5. REKULTIVACE ZNIČENÝCH PLOCH

Dohled ze strany PK na realizaci průběhu rekultivací významnějších ploch.

Opatření: 9.5.1. Dohled nad průběhem realizace plánovaných rekultivací významných ploch

Dle zákona č.100/2001 Sb., v platném znění, je třeba v případech, které tento zákon stanoví, zpracovat před projektovou dokumentací také posouzení vlivů stavby na životní prostředí – posouzení EIA. Posouzení obsahuje komplexní popis předpokládaných vlivů na životní prostředí a popis opatření, navržených k eliminaci, minimalizaci, popřípadě kompenzaci účinků stavby na prostředí.

Nástroje k realizaci:

- stanoviska EIA
- územní plány
- znalecké posudky

Možné zdroje financování: bez nároku na finance

Termín: průběžně

OKRUH 10: NATURA 2000

CÍL 10.1. EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY

Evropsky významné lokality jsou oblasti, které významně přispívají k udržení nebo obnově příznivého stavu alespoň jednoho typu evropských stanovišť nebo alespoň jednoho evropsky významného druhu z hlediska jejich ochrany nebo k udržení biologické rozmanitosti biogeografické oblasti (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění, § 45a).

Opatření 10.1.1. Postupné vyhlásování EVL

Nařízením vlády č.132/2005 Sb. (ve znění pozdějších novel) byl schválen národní seznam evropsky významných lokalit (EVL), posléze byl začleněn do seznamu evropského. Následně byly nařízením vlády č. 208/2012 Sb. vyhlášeny ty lokality národního seznamu, které byly zařazeny do evropského seznamu. Od účinnosti tohoto nařízení vlády jsou EVL chráněny tzv. základní ochranou; pro orgány ochrany přírody vyplývá povinnost zajistit ochranu u vybraných lokalit vyhlášením za území zvláště chráněné, popř. území se smluvní ochranou.

Nástroje k realizaci:

- návrhy území na základě výsledků mapování Natury 2000
- vyhlásovací proces u navržených území

Možné zdroje financování:

- OPŽP – osa 6, opatření 6.1. – Implementace a péče o území soustavy Natura 2000

Termín: střednědobý

Opatření 10.1.2. Zajištění ochrany a péče ve vyhlášených lokalitách

Území vyhlášená v rámci soustavy Natura 2000 budou začleněna do stávající soustavy chráněných území. Jejich ochrana a management mohou být zajištěny smluvně s vlastníkem pozemku nebo vyhlášením lokality jako zvláště chráněné území v kategorii ochrany stanovené národním seznamem.

Nástroje k realizaci:

- plány péče
- dotační programy,
- smluvní péče o území

Možné zdroje financování:

- OPŽP – osa 6, opatření 6.1. – Implementace a péče o území soustavy Natura 2000
- OPŽP – osa 6, opatření 6.2. – Podpora biodiverzity
- Pardubický kraj
- vlastníci půdy

Termín: průběžně

Opatření 10.1.3. Provádět hodnocení lokalit

Orgány ochrany přírody sledují stav EVL, získané informace předávají MŽP.

AOPK ČR provádí sledování stavu (monitoring) a hodnocení lokalit. Kraje lokality vyhláší, zajišťují plány péče, značení a péči o tyto lokality.

Nástroje k realizaci:

- plány péče
- soubor doporučených opatření
- smluvní péče o území
- monitoring

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- OPŽP – osa 6, opatření 6.1. – Implementace a péče o území soustavy Natura 2000

Termín: střednědobý

CÍL 10.2. PTAČÍ OBLASTI

Jsou vymezeny jako území nejvhodnější pro ochranu ptačích druhů a jejich populací z hlediska jejich výskytu, stavu a početnosti populací, vyskytujících se na území členského státu a zároveň chráněných předpisy Evropských společenství.

Ptačí oblasti vymežila vláda nařízením ke každé jednotlivé ptačí oblasti:

NV č. 608/2004 Sb. - ptačí oblast Bohdanečský rybník

NV č. 679/2004 Sb. - ptačí oblast Komárov

NV č. 685/2004 Sb. - ptačí oblast Králický Sněžník

Opatření 10.2.1. Udržovat značení ptačích oblastí

Podle vyhlášky č. 64/2011 Sb. se hranice ptačích oblastí označují tabulemi, které se umísťují na přístupové komunikace a jiná vhodná místa na hranicích těchto území tak, aby tím nebylo omezeno užívání dotčených nemovitostí. Závazné vzory označení ptačích oblastí v terénu, včetně stanovení závazných rozměrů tabulí, jejich materiálu, odstínů barev, typu a rozměru písma a způsobu jejich výroby jsou uvedeny v příloze č. 6 vyhlášky č. 64/2011 Sb.

Nástroje k realizaci:

- soubor doporučených opatření

Možné zdroje financování:

- Pardubický kraj
- MŽP
- Program péče o krajinu (A)
- OPŽP – osa 6, opatření 6.2. – Podpora biodiverzity

Termín: průběžně

Opatření 10.2.2. Provádět hodnocení výskytu předmětu ochrany

Orgány ochrany přírody sledují stav předmětu ochrany a získané informace předávají MŽP. V rámci kraje se jedná o spolupráci např. s AOPK ČR a odbornými organizacemi (Česká společnost ornitologická aj.).

Nástroje k realizaci:

- monitoring předmětu ochrany prostřednictvím orgánů ochrany přírody

Možné zdroje financování:

- MŽP
- Pardubický kraj

Termín: průběžně

CÍL 10.3. OCHRANA EVROPSKY VÝZNAMNÝCH DRUHŮ

Jedná se o ochranu lokalit, kde se vyskytují evropsky chráněné druhy rostlin a živočichů, které ale nebyly vyhlášeny jako EVL či ptačí oblast.

Opatření: 10.3.1. Aktivní péče o lokality výskytu evropsky chráněných druhů rostlin a živočichů
--

Při významném výskytu evropsky chráněného druhu možnost vyhlášení přechodně chráněné plochy, popřípadě přispět vlastníkově na managementový zásah, poradit s péčí o lokalitu.

Nástroje k realizaci:

- soubor doporučených opatření
- červené seznamy
- červené knihy
- vymezení botanicky významných území

Možné zdroje financování:

- SFŽP
- OPŽP – osa 6, opatření 6.2. – Podpora biodiverzity
- Program péče o krajinu (část A)
- Pardubický kraj

Termín: průběžně

4. Ekonomické vyhodnocení souboru opatření

Souhrnné financování opatření Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje je reálně možné pouze jako vícezdrojové. Návrh financování je pro každé opatření uveden v kapitole Specifikace opatření (kap. 5.1.2.) a souhrnně pak v následujících tabulkách této kapitoly. Je však potřeba vzít v úvahu, že charakter vybraných aktivit (projektů, činností) může v některých případech podmiňovat a vyžadovat odlišný způsob financování nad rámec příkladného výčtu.

Opatření Koncepce mohou být financována řadou tuzemských státních i nestátních zdrojů na národní i regionální úrovni a z několika zdrojů zahraničních.

Možné zdroje financování

V rámci vícezdrojového financování lze uvažovat s následujícími oblastmi zdrojů:

- tuzemské státní zdroje na národní úrovni (MZe, MŽP prostřednictvím SFŽP, dotace, granty, programy)
- tuzemské nestátní zdroje na národní úrovni (nadace ad.)
- tuzemské zdroje na regionální úrovni (obce, podniky, ad.)
- zdroje z EU - strukturální fondy prostřednictvím svých Operačních programů (OP) na projekty v oblasti životního prostředí, multifunkčního zemědělství a rozvoje venkova
- další zahraniční zdroje (nadace, granty, ad.)

Hlavní zdroj financování KOP PK

Z položek specifikace opatření je zřejmé, že za hlavní zdroj financování opatření z Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje je navrhován Pardubický kraj z těchto důvodů:

- Pardubický kraj je hlavním garantem ochrany přírody v kraji
- Program rozvoje Pardubického kraje předpokládá zapojení vlastních finančních aktivit kraje na financování opatření z pořízených koncepcí

Ekonomické vyhodnocení souboru opatření KOP PK

Vyhodnocení je sestaveno v přehledné tabulce na následující straně ve dvou variantách:

A - varianta minimální

B - varianta optimální

Představuje **roční finanční nároky** ze strany krajského úřadu, odboru životního prostředí a zemědělství, oddělení ochrany přírody, na realizaci opatření k cílům Koncepce ochrany přírody a krajiny.

Pokud je ve finančních požadavcích uvedena nula, znamená to, že je možno čerpat z jiných zdrojů tuzemských, mezinárodních či jiného odboru krajského úřadu, anebo se jedná o opatření, které spadá do tzv. nefinanční podpory ze strany kraje – osvěta, doporučení apod.

Ekonomické vyhodnocení souboru opatření KOP PK

Okruh	Opatření	Název opatření	A	B
			Kč/rok (tis.)	Kč/rok (tis.)
1. Zvláště chráněná území	1.1.1.	Vyhodnocení potenciálu přírody a krajiny, celková revize stávajících MZCHÚ	300	500
	1.1.2.	Vytvoření ucelené reprezentativní soustavy MZCHÚ	300	500
	1.2.1.	Vyhodnocování systému managementu v MZCHÚ	500	800
	1.2.2.	Zajištění funkčního managementu MZCHÚ (PP, PR)	1 000	1500
2. Zvláště chráněné druhy rostlin a živ.	2.1.1.	Podpora aktivní druhové ochrany a konkrétních záchranných programů	100	150
	2.1.2.	Zabezpečování účinného fungování záchranných center a podpora jejich činnosti	250	500
3. Lesní ekosystémy	3.2.1.	Plošné hodnocení funkcí lesů na území PK	100	150
4. Vodní hospodářství	5.1.1.	Doplnění stávajících evidovaných mokřadů na území PK, jejich kategorizace a návrh péče o ně	50	100
	5.1.2.	Kategorizace rybníků - rybníky vhodné pro podporu extenzifikace hospodaření	100	200
	5.3.1.	Kategorizace vodních toků PK – úseky vhodné pro aplikaci vodního režimu blízkého přírodě	100	200
9. Ochrana a biodiverzita krajiny	9.1.1.	Podpora realizace ÚSES	100	300
	9.1.3.	Vznik krajského programu managementu přírodních parků a regionálních ÚSES	200	400
	9.1.4.	Osvěta v oblasti SES s cílem přijetí myšlenky ÚSES	50	100
	9.1.5.	Prosazování principu ochrany biotopů	50	100
	9.2.1.	Posouzení sítě přírodních parků v rámci Pardubického kraje	50	100
	9.2.2.	Koordinace při plánování umístování zařízení pro získávání energie z obnovitelných zdrojů	100	200
	9.4.1.	Mapování, vyhodnocení šíření a způsobů likvidace invazních druhů	100	150
	9.4.2.	Zpracování návrhu postupu likvidace (eliminace) pro vybrané invazní druhy rostlin a živočichů	50	50
	9.4.3.	Osvěta týkající se invazních druhů	50	100
10. Natura 2000	10.1.1.	Postupné vyhlašování EVL	300	600
	10.1.2.	Zajištění ochrany a péče ve vyhlášených lokalitách	800	1000
	10.1.3.	Provádět hodnocení lokalit	100	200
	10.2.1.	Udržovat značení ptačích oblastí	100	200
	10.2.2.	Provádět hodnocení výskytu předmětu ochrany	100	200
	10.3.1.	Aktivní péče o lokality výskytu evropsky chráněných druhů (které nejsou v EVL nebo PO)	100	200
CELKEM			5050	8500

A - varianta minimální

B - varianta optimální

5. Management a aktualizace KOP PK

Management KOP PK zahrnuje proces řízení a způsob projednávání Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje.

Optimální návrh a fungování managementu Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje je významnou součástí funkčnosti systému ochrany přírody a krajiny v kraji. Proveditelnost navržených opatření bude z velké části záviset na schopnosti managementu, který se stane nástrojem k plnění strategických cílů KOP PK.

Hlavním manažerem KOP PK se z pozice objednavatele automaticky stává **Pardubický kraj**. Předpokládáme, že tato funkce a s tím spojené činnosti přechází, dle organizační struktury a tématického zaměření odborů krajského úřadu, na odbor životního prostředí a zemědělství.

Manažer KOP PK bude v rámci implementace koncepce odpovědný za výkon řady činností. Jeho úkolem bude:

- spolupráce s odbory a orgány KÚ PK, s odbory ORPů
- spolupráce s odbornými institucemi
- spolupráce s nevládními organizacemi
- monitorovat, vyhodnocovat a připravovat podklady pro aktualizaci Koncepce
- provádět sběr a vyhodnocení připomínek, doporučení a návrhů veřejnosti ke Koncepci a dle závažnosti předkládat řešení
- aktivně vyhledávat finanční, materiální či lidské zdroje pro implementaci KOP PK
- vystavit koncepci na internetových stránkách kraje s možností kontaktu na pověřenou osobu (pracovník oddělení ochrany přírody PK)

Řídící skupina KOP PK

Každá spolupráce s větším počtem subjektů vyžaduje kvalitní řízení, jinak by jakákoli komunikace a spolupráce ztrácela na efektivitě. Z tohoto důvodu doporučujeme, aby vznikla skupina pro řízení spolupráce v oblasti KOP PK - řídicí skupina, jmenovaná PK. Předpokladem pro kvalitní řízení je dobrá orientace v problematice ochrany přírody všech členů skupiny. Tuto skupinu by zastřešoval odbor životního prostředí a zemědělství Pardubického kraje, konkrétněji oddělení ochrany přírody, který by ze svého středu delegovalo vedoucího řídicí skupiny.

Oddělení ochrany přírody mimo jiné přísluší následující náplň práce:

- zajišťování osvěty, výchovy a vzdělávání v oblasti ochrany životního prostředí
- vymezování a hodnocení regionálního systému ekologické stability
- vydávání závazného stanoviska ke schválení lesních hospodářských plánů a lesních hospodářských osnov
- vyhlašování přírodních parků, přírodních rezervací, přírodních památek a péče o ně
- vydávání výjimek ze zákazů v přírodních rezervacích
- vydávání souhlasů k činnostem v přírodních rezervacích, přírodních památkách, v jejich ochranných pásmech
- vydávání výjimek pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů
- řešení odvolání ve věcech ochrany přírody
- vydávání výjimek a registračních listů (CITES)
- vypořádávání náhrad škod dle zákona č. 115/2000 Sb.

vydávání souhlasů s odnětím ze ZPF (1 - 10 ha)
vydávání souhlasů s územně plánovací dokumentací z hlediska dopadu na ZPF
vydávání souhlasů s liniovými stavbami většího rozsahu
vydávání souhlasů se zalesňováním ZPF

Aktualizace

Každý, i koncepční materiál, se musí dále dynamicky rozvíjet a pružně reagovat na změny probíhající v oblasti zájmu. Pokud by se toto nestalo, ztratil by tento dokument po čase svoji hodnotu a byla by promarněna nejenom práce všech, kteří se na této koncepci podíleli, ale také nemalé finanční prostředky, které byly na vyhotovení vyčleněny. Aby k tomuto nedošlo, navrhujeme, aby tímto úkolem byla pověřena řídící skupina KOP PK.

Aktualizace by představovala sledování významných změn v oblasti ochrany přírody. Tím se rozumí např.:

- změna právních předpisů
- vyhotovení jiných dokumentů majících vliv na ochranu přírody (jiné koncepce, program rozvoje kraje, ZÚR, územní plány...)
- vyhlášení chráněných území (NATURA 2000...)
- významné změny v krajině ať už rázu přírodního (přírodní katastrofy – povodně, polomy, sucha,...) či antropogenního (ekologické havárie, lesní požáry, výstavba nové infrastruktury...)
- nové vědecké poznatky

Aby tato práce byla efektivní, vedoucí řídící skupiny by dle potřeby svolával schůzku řídící skupiny, na které by se tyto změny projednávaly. Četnost těchto schůzek by závisela na významnosti změn vzniklých v oblasti ochrany přírody. Na tyto schůzky by bylo vhodné pozvat zástupce spolků a organizací zainteresovaných do dané problematiky, zástupce oddělení ochrany přírody jednotlivých ORPů, popř. také zpracovatele KOP PK (schůzky bez účasti veřejnosti). Na schůzkách by se řešily především nové změny, připomínky a náměty v oblasti ochrany přírody a následně by se „skupina“ dohodla jak na vzniklý stav reagovat.

V případě významných změn v oblasti ochrany přírody by „řídící skupina“ případně navrhla aktualizaci KOP dle potřeby.

Obecně navrhujeme aktualizaci KOP PK vždy po 5 letech.

V letech 2014 – 2015 navrhujeme vypracování nové Koncepce ochrany přírody Pardubického kraje, což by se mělo automaticky stát po vypršení doby 10 let, na kterou je tato předkládaná koncepce plánována.

6. Závěr

Koncepce ochrany přírody a krajiny Pardubického kraje je základním strategickým dokumentem k podpoře ochrany přírodních hodnot v daném území na léta 2004 - 2014. Návrh Koncepce vznikl v období úvodního roku transformace veřejné správy spojené s fungováním územních krajských samospráv. Práce na koncepci byly zahájeny v říjnu 2002, ukončeny v květnu 2004 předáním díla Krajskému úřadu Pardubického kraje. Aktualizace celého díla proběhla v roce 2009 a v roce 2012, s následným zapracováním připomínek, vzešlých v rámci posuzování koncepce ve zjišťovacím řízení.

Koncepce je zpracována na zadání Pardubického kraje užším týmem. Kromě vlastního zpracovatele se na ní podílela řada odborníků spolu s krajskými úředníky na pravidelných řídicích výborech, krom toho byla koncepce v konceptu připomínkována ještě dalšími odborníky a veřejností mimo tyto řídicí výbory.

Úkolem KOP PK je vytvořit koncepční rámec ochrany přírody a krajiny Pardubického kraje s využitím co nejaktuálnějších informačních zdrojů, které jsou k dispozici. Koncepce nezachází do podrobností, ale naznačuje směry a cíle ochrany přírodního bohatství jak v chráněných územích (mimo CHKO), tak ve volné krajině.

Programová část obsahuje cíle a opatření KOP PK celkem v 10 okruzích - Zvláště chráněná území, Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, Lesní ekosystémy, Zemědělství, Vodní hospodářství, Turistika a rekreace, Doprava, Ochrana nerostného bohatství, Ochrana a biodiverzita krajiny a Natura 2000.

V rámci opatření, navrhovaných k naplňování jednotlivých stanovených cílů, jsou uvedeny nástroje k realizaci, možné zdroje financování a rámcově termín realizace. Budou naplňovány konkrétní projekty, závisející na finančním krytí z krajského úřadu, národních zdrojů i dotačních titulů Evropské unie.

Dokument je k dispozici na veřejných internetových stránkách Pardubického kraje – odboru životního prostředí a zemědělství. Je neustále otevřen dalším námětům a připomínkám, po celou dobu své desetileté existence chce být materiálem živým. Na základě připomínek veřejnosti a velkých změn se bude scházet řídicí skupina KOP PK, která navrhne jeho případnou další aktualizaci.

Realizace KOP PK bude významným přínosem ke zvýšení environmentálního vědomí obyvatel kraje se zaměřením na ochranu přírody, uvědomění si odpovědnosti za stav našeho životního prostředí a napomůže tak k prosazování principu trvale udržitelného rozvoje Pardubického kraje.

7. Příloha č.1 - Optimalizace sítě ZCHÚ v Pardubickém kraji

Optimalizace sítě ZCHÚ v Pardubickém kraji návrhy na vyhlášení nových ZCHÚ

Jedním z cílů aktualizace koncepce ochrany přírody bylo vyhodnotit návrhy na vyhlášení nových ZCHÚ. **Podklady ze tří zdrojů byly zpracovány do jedné přehledné tabulky.** Základem byly již zpracované návrhy MZCHÚ z krajského úřadu, doplněné o EVL (dle stavu národního seznamu po novele provedené nařízením vlády č. 371/2009 Sb.) a o návrhy z mapování biotopů ČR 2001 - 2005 (tzv. Česká Natura – biotopové lokality). Převod typů přírodních stanovišť na biotopy České republiky byl proveden na základě publikace Mapování biotopů v České republice – východiska, výsledky, perspektivy (AOPK ČR, 2009). V poznámce tabulky je uveden zdroj návrhu, stupeň připravenosti dokumentace a doplňující text, pokud se lokalita kryje s jinými návrhy (může být zároveň návrhem MZCHÚ, EVL i České Natury).

Po novele zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ze závěru roku 2009 a po následných legislativních krocích (nařízení vlády) nebude nutné všechny EVL vyhlášovat v některé z kategorií MZCHÚ. Takovéto lokality budou požívat tzv. základní ochrany; neznamená to však, že by je vzhledem k jejich přírodní unikátnosti nebylo možné za MZCHÚ vyhlásit.

Celkem jde o 51 možných lokalit k vyhlášení za MZCHÚ a **o 18 EVL se základní ochranou.** Ke každé lokalitě je uvedena priorita ve vyhlášení na základě kritéria reprezentativnosti lokality a stupně připravenosti dokumentace k vyhlášení.

3 zdroje návrhů:

Návrhy MZCHÚ – podklady poskytl krajský úřad ve formě návrhů plánů péče nebo studií lokalit. Většinu elektronicky, 4 lokality zapůjčením tištěných materiálů. Z materiálů byly vyseparovány hlavní předměty ochrany a rozloha lokality. Lokalitu Mokřiny pod Křížovou horou navrhla a podklady dodala AOPK ČR - středisko Pardubice. Na základě dodaných mapových podkladů byla vytvořena grafická vrstva hranic návrhů MZCHÚ (ve formátu shp).

EVL – čerpáno z platného národního seznamu EVL - nařízení vlády č.132/2005 Sb., ve znění novely provedené nařízením vlády č. 371/2009 Sb. Grafická vrstva byla získána pro tuto práci z AOPK ČR Praha.

Biotopové lokality - podklady poskytla AOPK ČR – středisko Pardubice včetně grafické shp vrstvy a tabulkového výběru lokalit České Natury v Pardubickém kraji s vyznačením priorit.

Priority ve vyhlašování:

1 - vyhlášení lokality do 2 let - 21 lokalit

Přírodní rezervace (6 lokalit):

Anenské údolí, Buky u Vysokého Chvojna, Choltická obora, Hluboký rybník, Hůrka, Střemošická stráž

Přírodní památky (5 lokalit):

Černý Nadýmač, Lanškrounské rybníky, Rybník Moře, Rychnovský vrch, U Ba-nínského viaduktu

EVL – základní ochrana (10 lokalit):

Bouda u Těchonína, Heřmanův Městec, Jeskyně Bětník, Jeskyně u Horního Újezda, Pardubice, Pařížov, Podolská a Páterova jeskyně, Tichá Orlice, Uher-sko, Vranová Lhota

2 - vyhlášení lokality do 5 let – 20 lokalit

Přírodní rezervace (6 lokalit):

Boršov, Hemže – Mýtkov, Hřebečovský hřbet, Mazurovy chalupy, Psí kuchyně, Žernov

Přírodní památky (6 lokalit):

Kunětická hora, Malá Straka, Michnovka – Pravy, Nový rybník u Opatova, Pod Farským, U Pohránovského rybníka

EVL – základní ochrana (8 lokalit):

Běstvina, Bohdalov, Brandýs, Dolní Chrudimka, Litice, Moravská Sázava, Orlice a Labe, Vadětín – Lanšperk

3 – možné pozdější vyhlášení (lokalita v záloze) – 28 lokalit

Varianta 3a - pozdější vyhlášení nutné (4 lokality):

Mokřina u Ržů, Rašeliště pod Suchým vrchem, Rašeliště u Červené vody, Semanínský sad

Varianta 3b - pozdější vyhlášení možné (24 lokalit):

Bledule u Ostrova, Bohuňovské skály, Buková hora, Horní Hynčina, Chýštské dubohabřiny, Lodrant, Lubenské kopce, Malý Karlov, Městecký les, Mokřiny pod Křížovou horou, Niva Zádolského potoka, Orličky, Pod kopcem, Prameny Svita-vy, Rvasické louky, Rybníky pod Bukovkou, Strášovský rybník, Šilinkův důl, Šlajfront, Údolí k Ostrému kameni, Údolí Rokytenky, V podkově, Za horama, Zámecký park Letohrad.